

შპს გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტი

სამართლის ფაკულტეტი

საჯარო სამართლის კათედრა

სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის

ნაშრომი შესრულებულია სამართლის მაგისტრის

აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

სტუდენტი:

ბაჩანა მიქაძე

ნაშრომის ხელმძღვანელი:

ასოცირებული პროფესორი

ნუგზარ თევდორაძე

თბილისი

2020

შინაარსი

ანოტაცია-----	3
Annotation-----	4
შესავალი-----	5
თავი I. ლიტერატურის მიმოხილვა -----	7
თავი II. ბანდიტიზმის ისტორიული განვითარება-----	9
თავი III. ბანდიტიზმის შემადგენლობა-----	13
3.1. ქმედების ობიექტური შემადგენლობა-----	13
3.2. ბანდიტიზმის ობიექტის თავისებურება-----	25
3.3. ბანდიტიზმის სუბიექტური შემადგენლობა-----	29
3.4. ბანდიტური დანაშაულის კვალიფიკაციის პრობლემები-----	37
IV. ბანდიტიზმის განსხვავება მომიჯნავე შემადგენლობებისგან-----	46
თავი V. კვლევის შედეგი-----	51
დასკვნა -----	53
გამოყენებული ლიტერატურა -----	54

ანოტაცია

სამაგისტრო ნაშრომში განხილულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლით (ბანდიტიზმი) გათვალისწინებული დასჯადი ქმედება. ნაშრომში შედგება შესავლისაგან, ხუთი თავისგან, ოთხი ქვეთავისაგან და დასკვნისაგან, რომელსაც ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხა.

პირველ თავში საუბარია იმ ლიტერატურურაზე, რომელიც გამოვიყენე სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობისას, მეორე თავში საუბარია ბანტიზმის როგორც დანაშაულის ისტორიულ განვითარებაზე. მესამე თავში გაანალიზებულია ბანდიტიზმის ობიექტური და სუბიექტური შემადგენლობა, ბანდიტიზმის ობიექტი და ბანდიტური დანაშაულის კვალიფიკაციასთან დაკავშირებული პრობლემები. ნაშრომის მეოთხე თავში განხილულია ბანდიტიზმის მომიჯნავე შემადგენლობებთან გამიჯვნის საკითხი. მეხუთე თავში საუბარი მაქვს კვლევის შედეგებზე. დასკვნაში შეჯამებული მაქვს თემაზე მუშაობისას გაანალიზებული საკითხები.

Annotation

შესავალი

კვლევის აქტულობა. წარმოდგენილი ნაშრომი თანამედროვე საქართველოსთვის ერთ-ერთ აქტუალურ პრობლემას ქურდული სამყაროს და ბანდიტურ დანაშაულებათა სისხლისამართლებრივი და კრიმინალური თავისებურებების შესწავლას ეხება. განხილულია ამ ფენომენის მეტ-ნაკლებად ცნობილი დეფინიციები ქვეყნის შიდა და უცხოურ ლიტერატურაში, აგრეთვე გაანალიზებულია ძირითადი კრიმინოლოგიური თეორიები, რომელიც ხსნის აღნიშნული მოვლენის არსს. პოლიტიკური ურთიერთ დაპირისპირება, ქაოსი და ეკონომიკური პრობლემები მკვეთრად აძლიერებს კრიმინალურ დაჯგუფებებს, რომლებიც არა მხოლოდ ბანდიტიზმსა და ყაჩაღობას ეწევიან, არამედ პოლიტიკური მიზნებისთვისაც შეიძლება იყვნენ გამოიყენებულნი. ბანდიტიზმი მისთვის დამახასიათებელი სოციალურ და სამართლებრივ თავისებურებათა გათვალისწინებით ერთ-ერთი რთული ინსტიტუტია სისხლის სამართალში. ორგანიზებული და შეიარაღებული დანაშაულების ზრდამ საზოგადოების წინაშე მწვავედ დააყენა ბანდიტებთან, როგორც დანაშაულის ერთ-ერთ სახესთან ბრძოლის პრობლემა. კვლევის აქტულობა განპირობებულია იქდან, რომ ბანდიტიზმის ელემენტები, ნიშნები და ფუნქციები გაანალიზებულია ყოვლისმომცველი და მრავალგანზომილებიანი - ისტორიული და სისხლის სამართლებრივი პოზიციიდან.

მეცნიერების ნებისმიერ სფეროში არის პრობლემები, რომელთა მიმართ ინტერესი მუდმივია და არ არის დამოკიდებული თეორიული ორიენტაციებისა და პარადიგმების ცვლაზე. სისხლის სამართალში კი ერთ-ერთ ასეთს წარმოადგენს ბანდიტიზმის საკითხი. თითქმის ყველა ავტორი, რომელიც ეხება ამ პრობლემას, თანხმდება მის ძირითად ასპექტებზე, თუმცა გამოკვეთს ცალკეულ დამახასიათებელ თავისებურებებს. ვინაიდან პრობლემა დღემდე სრულად არ არის გადაწყვეტილი, წარმოიშობა სირთულეები თანამონაწილეობით ჩადენილ დანაშაულთა სწორი კვალიფიკაციის, პასუხისმგებლობის ინდივიდუალიზაციისა და სასჯელის დაკისრებისას. ბანდიტიზმს აქვს რთული შემადგენლობა, მოიცავს მრავალფეროვან მოქმედებას და შედეგს. ამის შედეგად, "ბანდიტიზმის კვალიფიკაციის პრობლემა სხვა დანაშაულებთან ერთად არის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული პრობლემა, რომელიც წარმოშვება პრაქტიკაში.

კვლევის მიზანი. წარმოდგენილი ნაშრომის კვლევის მიზანს წარმოადგენს ბანდიტიზმის შემადგენლობის ანალიზი. ბანდიტიზმს განვიხილავთ, როგორც ორგანიზებული დანაშაულებრივი საქმიანობის ფორმას, ბანდიტიზმის კვალიფიკაციის პრაქტიკას, მიზეზებს, რომლებიც კამათს და მსჯელობას იწვევს სამართლებრივ დებულებებსა და ინტერპრეტაციებში, მომიჯნავე შემადგენლობებისგან გამიჯვნის საკითხთან მიმართებაში.

კვლევის ამოცანა.

- ბანდიტიზმის ობიექტური და სუბიექტური შემადგენლობის ანალიზი.
- ბანდიტიზმის კვალიფიკაციასთან დაკავშირებული პრობლემები.
- ბანდიტიზმის გამიჯვნა მსგავსი შემადგენლობებისგან

კვლევის მეთოდოლოგია. სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობისას ჩემს მიერ გამოყენებული იქნა - ისტორიული კვლევის მეთოდი - რომელიც გამოვიყენე ბანდიტიზმის ისტორიული განვითარების განხილვისას. შედარებითი კვლევის მეთოდი - რომელის მეშვეობითაც ბანდიტიზმი გავმიჯნე მსგავსი შემადგენლობებისგან. ნორმატიული კვლევის მეთოდი - რომელიც გამოვიყენე ბანდიტიზმის შემადგენლობის გაანალიზებისას საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით. სასამართლო პრაქტიკის კვლევის მეთოდი - რომელიც გამოვიყენე სასამართლო პრაქტიკის განხილვისას.

თავი I. ლიტერატურის მიმოხილვა

სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობის პროცესში გავაანალიზე ქართველი და უცხოელი მეცნიერების ნაშრომები, რომელშიც განხილულია ბანდიტიზმთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხები. ასევე, გამოყენებული მაქვს, როგორც სამეცნიერო ასევე არასამეცნიერო პუბლიკაციები, რომელიც ეძღვნება საკვლევ პრობლემატიკას. მათ შორის უნდა აღინიშნოს:

ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ეროვნული სტრატეგია 2013-2014 - მოცემულ სტრატეგიაში განხილულია „ქურდული სამყაროსა“ და სხვა ორგანიზებული დანაშაულებრივი ჯგუფების წინააღმდეგ ბრძოლა, არსებული ვითარება, გამოწვევები, მიზნები, ამოცანები და გასატარებელი ღონისძიებები, რაც მნიშვნელოვნად დაგვეხმარა წარმოდგენილი ნაშრომის მომზადებაში.

მნიშვნელოვანი დახმარება გაგვიწია ზვიად ელიზბარაშვილის სადისერტაციო ნაშრომმა „სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის“ თბ., 2014 - დანაშაულის ცნების სტრუქტურაში ქმედების ობიექტური და სუბიექტური მხარეების, მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის დადგენა, მათი ურთიერთკავშირის დადგენაში; ბანდიტიზმის ცნებისადმი კონტინენტური ევროპისა და საერთო სამართლის ზოგიერთ ქვეყანაში არსებული მიდგომების შესწავლასა და ანალიზში. ნაშრომზე დაყრდნობით გავაანალიზეთ: ბანდიტიზმის შესახებ სისხლის სამართლის კანონმდებლობა; ბანდიტიზმის ობიექტური შემადგენლობის აგების თავისებურება, ბანდიტიზმის გამიჯვნის პრობლემა და სხვა მნიშვნელოვანი კომპონენტები.

ასევე განვიხილე, ორგანიზებული დანაშაულის თანამედროვე გამოვლინებების კრიმინალიზაციისა და სამართალშეფარდების პრობლემები ქართულ სისხლის სამართალში თბ., 2012 - ნაშრომი, დაგვეხმარა შეგვესწავლა ორგანიზებული დანაშაულის ცნება, კრიმინალიზაციისა და ამ დანაშაულის მიმართ კანონშეფარდებითი პრაქტიკის პრობლემები.

გავაანალიზე თინათინ წერეთელის სისხლის სამართლის პრობლემები ტომი I 2007 - რომლის მეშვეობითაც მოგვცა საშუალება გაგვეაზრებინა დანაშაულის მომზადების სტადიების თავისებურებანი, საზოგადოებრივი საშიშროება და მართლწინააღმდეგობა როგორც დანაშაულის ცნების აუცილებელი ნიშანი; მართლწინააღმდეგობა და დანაშაულის შემადგენლობა. საფრთხის შემქნელი დანაშაულის მართლწინააღმდეგობა კანონმდებლობაში და სხვა.

ქართული ლიტერატურის მსგავსად, მნიშვნელოვანი, საჭირო და ინფორმაციული გამოდგა უცხოური ლიტერატურაც, რომელიც ან ინტერნეტით მოვიძიე, ანდა ქართულ

მასალებში იყო მოხსენიებული. ასეთები იყო: Lyman M. D., Poter G. W. Organized Crime, 2nd edition. New Jersey, Upper Sadle River: Prentice-Hall. 2000. Moore W. The Kefauver committee and the politics of crime. Columbia, MO: University of Missouri Press 1974.

Glazov Y. 1976. Thives in the USSR – A Social Phenomenon. Survey. in Galeotti M. 2001. Russian and Post Soviet Organized Crime. Wiltshire, Trowbridge: The Cromwell Press; Маслакова Е. А. Проблемы квалификации бандитизма в судебной и следственной практике // Ученые записки ОГУ. Серия: Гуманитарные и социальные науки. — 2014.- № 4. Ющенко, А. А. Уголовная ответственность за бандитизм: вопросы теории и практики / А. А. Ющенко. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2018. — № 47 ; Гуров А.И. Профессиональная преступность: Прошлое и современность. М.: Юрид. Лит., 1990; Чершинцев В.С. Коррупция как основа существования организованных преступных формирований // Проблемы противодействия молодежному экстремизму. Материалы круглого стола (21 декабря 2006 г.) и научно-практического семинара (23 марта 2007 г.). М.: ВНИИ МВД России, 2007. და სხვები, რომლებმაც დახმარება გაგვიწიეს ბანდიტიზმის როგორც დამნაშავე დაჯგუფების კრიმინოლოგიურ და დანაშაულის კვალიფიკაციის გააზრებაში.

თავი II. ბანდიტიზმის ისტორიული განვითარება

ნებისმიერი დანაშაულის კრიმინალურ-სამართლებრივ მახასიათებელს აქვს მისი წარმოშობა და განვითარება, შესაბამისად სრულად, რომ აღვწეროთ ისეთი დანაშაული, როგორცაა ბანდიტიზმი, განვიხილოთ მისი ისტორიული განვითარება. უძველესი დროიდან მოყოლებული, ბანდიტიზმი განიხილებოდა, როგორც განსაკუთრებით საშიში დანაშაული, რომელიც არღვევს სახელმწიფო, საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას და კანონიერ წესრიგს. ამავე დროს, სიტყვები "ბანდა" ან "ბანდიტიზმი" პირდაპირ არ იყო მითითებული სისხლის სამართლის და საპროცესო სამართლის ნორმათა კრებულში. X-XII საუკუნეში დანაშაულის ეს სახე უკვე არსებობდა, მაგრამ განმარტავდნენ, როგორც ყაჩაღობას.¹

ბანდის ცნების ისტორიული ფესვები გერმანული სამართლის დოქტრინიდან მომდინარეობს, რომელიც XIX საუკუნეში მუშავდებოდა. როგორც გამოჩენილი რუსი მეცნიერი ნ. ტაგანცევი აღნიშნავს, კ. კესტლინის და იმ პერიოდის სხვა გერმანელ მეცნიერთა ნაშრომებში თანამონაწილეობის განსაკუთრებით მძიმე ფორმა იყო გამოყოფილი. როგორც მეცნიერები ვარაუდობდნენ, ჯგუფს სიმყარეს სძენდა ის ფაქტი, რომ ყოველი თანამონაწილე წამქეზებელიც იყო და წაქეზებულიც. ამიტომ ყოველი მონაწილე წინასწარი განზრახვით მოქმედებდა.²

ბავარიის 1813 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის პროექტის მომზადებისას პროექტის ავტორმა, გამოჩენილმა გერმანელმა მეცნიერმა და იურისტმა ანსელმ ფოიერბახმა, ურთიერთწაქეზების კონცეფცია შეაფასა, როგორც პრაქტიკულად უსარგებლო. კერძოდ, ყურადღება ექცეოდა იმ გარემოებას, რომ ურთიერთ წაქეზება ჯგუფებში ყოველთვის არ ხდებოდა და ჯგუფი მყარი შეიძლება სხვადასხვა მიზეზის გამო ყოფილიყო. მაგალითად, შეთანხმებისას შესაძლოა ისეთი პირებიც ყოფილიყვნენ, რომლებიც დანაშაულის ასრულების პროცესში არანაირ მონაწილეობას არ იღებდნენ, პასუხისმგებლობა კი შეიძლება მაშინაც დამდგარიყო, როდესაც თანამზრახველები ჩანაფიქრის განხორციელებას არ შესდგომიან, ანუ წაქეზება არ განხორციელებულა. XIX საუკუნის ბოლოს გერმანული სისხლის სამართლის დოქტრინა შეეცადა უარი ეთქვა ამ სადავო კონცეფციაზე. კრიტიკული გააზრების საფუძველი ა. ფოიერბახისა და კ. გროლმანის იდეები იყო.³

როგორც ცნობილ მეცნიერს ნ. ტაგანცევს მიაჩნია, სწორედ ა. ფოიერბახმა და შემდგომ მოგვიანებით კ. გროლმანმა გამოყო თანამზრახველობის განსაკუთრებული სახე – "შაიკა"

¹ Т.А. Пособина, Криминологическая характеристика современного бандитизма и эры борьбы с ним: дисс. кан. юрид.наук. Ростов-на-Дону. 2002; <https://cyberleninka.ru/article/n/ugolovno-pravovoe-regulirovanie-banditizma-istoriya-i-sovremennost>

²ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისატვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 18

³ იქვე, გვ. 19

(ბანდა). მოცემული ცნება ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობაშიც აისახა და ამჟამადც დამოუკიდებელ ადგილს ინარჩუნებს. ამ კონცეფციის თანახმად, წინასწარი შეთანხმების ძირითადი მიზანი დანაშაულებრივი საქმიანობაა. ჯგუფი სხვადასხვაგვარად შეიძლება იქნეს ორგანიზებული, მაგრამ “მაიკა” ითვალისწინებს შეთანხმებას რამდენიმე დანაშაულებრივ ქმედებაზე, ამასთანავე, შეთანხმებას მუდმივ დანაშაულებრივ საქმიანობაზე.⁴

“ბანდიტიზმის” პირველ განსაზღვრებას ვხვდებით რსფსრ-ს საკავშირო ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის (ცაკ-ის) 1919 წლის 20 ივნისის დეკრეტში, რომელშიც აღნიშნულია, რომ “ბანდიტიზმი” ეს არის იმ “მაიკაში” მონაწილეობა, რომელიც მკვლელობის, ყაჩაღობისა და ძარცვისთვის არის შექმნილი, აგრეთვე ასეთი “მაიკის” ხელშეწყობა და დაფარვა. დეკრეტმა იმ პერიოდისათვის არსებული “მაიკის” ტრადიციული გაგება დატოვა.⁵

XX საუკუნის 20-იანი წლების დასაწყისში “მაიკის” ცნებისადმი არაერთგვაროვანი მიდგომა არსებობდა. ზოგიერთი იურისტის, მაგ. ტ. ერმაკოვას გამოკვლევაში “მაიკასა” და “ბანდას” შორის განსხვავება არ არსებობს. ზოგიერთს კი, მაგ. ტ. ზელინგერს მიაჩნდა, რომ “მაიკის” ძირითადი ნიშანი კრიმინალების პროფესიონალიზმი უნდა ყოფილიყო.

1926 წლის სისხლის სამართლის კოდექსმა უცვლელი დატოვა წესი ბანდიტობის შესახებ. ამავე დროს, ბანდიტური ზრდა აღინიშნა 1920-იანი წლების ბოლოს მთელ სახელმწიფოში. ეს ზრდა განსაკუთრებით დაფიქსირდა 1929 წელს სსრ კავშირის ხუთ რეგიონში, რომელთაგან ერთ-ერთი იყო ჩრდილოეთ კავკასია. 1927 წელს ამ ტიპის დანაშაულებმა კრიმინალურად განსხვავებული მახასიათებლები შეიძინა “ბანდიტიზმი, ე.ი. შეიარაღებული ბანდის ორგანიზება და მათში მონაწილეობა; მათ მიერ ორგანიზებული თავდასხმები საბჭოთა და კერძო ინსტიტუტების ან ცალკეული მოქალაქეების წინააღმდეგ, მატარებლების შეჩერება და რკინიგზის, კომუნიკაციის სხვა საშუალებები განადგურება.”⁶ ბანდიტობის ეს განმარტება დიდი ხნის განმავლობაში არსებობდა, მაგრამ სამოციანელების შემდეგ სასამართლო პრაქტიკაში ნაკლებად გავრცელებული იყო ბანდიტატორული ნორმების გამოყენება. ამავე დროს, ბანდიტიზმმა ფართო ინტერპრეტაცია შეიძინა სამართალდამცავ პრაქტიკაში ომში და ომის შემდგომ წლებში. ეს ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ ბანდიტებთან ბრძოლის მთავარი განყოფილება მოგვიანებით შეიყვანეს სსრკ მზგ-ს სისტემაში „ნკვდ“-ს სისტემაში. ეს განყოფილება ძირითადად დაკავებული იყო შეიარაღებული ფორმირებების წინააღმდეგ

⁴ზ.ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 19

⁵იქვე, გვ. 24

⁶В. М. Харзинова, Уголовно-правовое регулирование бандитизма: история и современность //Пробелы в российском законодательстве 2018, N3 ст. 330

ბრძოლებში დასავლეთ უკრაინასა და ბალტიისპირეთის ქვეყნებში.

ბანდიტიზმის განმარტება, რომელიც მიღებულია სსრკ 1960 წლის სისხლის სამართლის კოდექსში, მნიშვნელოვნად განსხვავდება ადრე მოცემული განმარტებებისაგან, რადგანაც იგი განასხვავებს ბანდიტურ დანაშაულს სხვა ორგანიზებული დანაშაულის ფორმებისგან. ასე რომ, სსრკ-ის სისხლის სამართლის კოდექსის 77-ე მუხლში ნათქვამია: "შეიარაღებული ბანდების ორგანიზება სახელმწიფო, საჯარო დაწესებულებებზე ან საწარმოებზე, ან პირებზე თავდასხმის მიზნით, ასევე მონაწილეობას ასეთი ბანდების მიერ მოწყობილ თავდასხმებში".⁷

საქართველოს სსკ-ს 76-ე მუხლი იმეორებს რსფსრ-ს 1922 წლის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ ბანდიტიზმის ცნებას. სსკ-ს 76-ე მუხლში მოცემულია ბანდიტიზმის შემდეგი განმარტება: „ბანდის (შეიარაღებული შაიკის) ორგანიზაცია და ბანდაში მონაწილეობა, აგრეთვე მონაწილეობა ბანდის ყაჩაღურ თავდასხმასა და ძარცვაში, საბჭოთა დაწესებულებებზე და ცალკეულ მოქალაქეებზე თავდასხმაში, მატარებლის გაჩერებასა და რკინიგზის ლიანდაგის დაზიანებაში, სულ ერთია, იყო თუ არა ვინმე ამ დროს მოკლული ან გამარცხული“.⁸

ორივე კოდექსი ითვალისწინებდა ქმედების სამ ელემენტს: ბანდების ორგანიზებას, ბანდების მიერ ორგანიზებულ თავდასხმებში მონაწილეობას და ბანდებში მონაწილეობას. თითოეული მათგანი საკმარისი იყო ბანდიტიზმისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დასაკისრებლად:

1) პირი შეიძლება იყოს ბანდის ორგანიზატორი, მაგრამ არ იყოს ბანდის შემადგენლობაში და არც მის თავდასხმებში მონაწილეობდეს;

2) პირი შეიძლება იყოს ბანდის შემადგენლობაში, მაგრამ არ იყოს ბანდის ორგანიზატორი და არ მონაწილეობდეს მის მიერ ჩადენილ თავდასხმებში;

3) პირი შეიძლება არ იყოს ბანდის ორგანიზატორი ან მონაწილე (მუდმივი წევრი), მაგრამ მონაწილეობდეს მის მიერ ორგანიზებულ თავდასხმებში. აქედან გამომდინარე, პასუხისმგებლობა დგებოდა ჯგუფის ხელმძღვანელობისათვის, ჯგუფში ან მის მიერ მოწყობილ თავდასხმაში მონაწილეობისათვის.⁸

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ამ პერიოდის ბანდიტიზმის სპეციალური თეორიული გამოკვლევა არ ჩატარებულა, რუსულ იურიდიულ ლიტერატურაში კი რამდენიმე მოსაზრება იქნა გამოთქმული. ასე მაგალითად, ა. ტრაინინის თვალსაზრისით: „თუ სამი მონაწილე გეგმავს ორი დანაშაულის ჩადენას, მაგალითად, სიყალბის ან თაღლითობის, და ამით

⁷ В. М. Харзинова, Уголовно-правовое регулирование бандитизма: история и современность //Пробелы в российском законодательстве 2018, N3 ст. 330

⁸ზ.ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 26

შემოიფარგლება, მაშინ გაბატონებული თეორია აქ უთუოდ შეიცნობს ბანდას. ხოლო თუ სხვა პირები, რომლებიც შეკრულ შეიარაღებულ ჯგუფს ქმნიან, განიზრახავენ მხოლოდ ერთ თავდასხმას, მაგალითად, სახელმწიფო ბანკზე, მაშინ ეს თეორია ამბობს: “აქ არ არის ბანდის ნიშნები”. ამიტომ რამდენიმე დანაშაულის ჩადენა არ შეიძლება გავიგოთ, როგორც “შაიკის” ერთადერთი ძირითადი ნიშანი. ბანდის ძირითადი ნიშანია ბანდის ორგანიზება და ერთი პირის მიერ მეორის ხელმძღვანელობა. ეს ნიშანი ყურადღებას ამახვილებს არა ისეთ ფორმალურ ნიშანზე, როგორცაა დანაშაულთა რიცხვი, არამედ მატერიალურზე ბანდის, როგორც ორგანიზებული ერთეულის, თავისებურებაზე.⁹

1960 წლის რედაქციის საქართველოს სსკ-ს მე-12 მუხლის თანახმად, ბანდიტიზმის ამსრულებელი შეიძლება იყოს ყოფილიყო პირი, რომელმაც თექვსმეტი წლის ასაკს მიაღწია. თოთხმეტიდან თექვსმეტ წლამდე ასაკის პირებს, რომლებმაც შექმნეს ბანდა ან მონაწილეობა მიიღეს ბანდის მიერ ორგანიზებულ თავდასხმებში, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ეკისრებოდათ მხოლოდ ამ მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულთა ჩადენისთვის.

ადრე მოქმედ სისხლის სამართლის კოდექსებთან შედარებით, საქართველოს სსრ-ს 1960 წლის სისხლის სამართლის კოდექსში ზოგიერთი ცვლილება იქნა შეტანილი. ბანდიტიზმის მუხლიდან გაქრა მოცემული დანაშაულის ჩადენის ისეთი ხერხები, როგორებიცაა „მატარებლების გაჩერება და სარკინიგზო ლიანდაგებისა და კავშირის სხვა საშუალებათა განადგურება”.¹⁰

XX საუკუნის მომდევნო 90-იან წლებში ერთ-ერთი პრობლემური საკითხი იყო ქმედებათა ერთობლიობით ბანდიტიზმის სუბსუმციის საკითხი. რსფსრ-ს სასამართლო პრაქტიკაში თანდათან ფეხს იკიდებდა კონცეფცია, რომლის თანახმადაც იმ შემთხვევაში, თუ ბანდიტური თავდასხმა დაკავშირებულია ყაჩაღობასთან, გაუპატიურებასთან, მკვლელობასთან და სხვა დანაშაულთან, დამნაშავის ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს ქმედებათა ერთობლიობით. მომდევნო წლების ქართველ მეცნიერთა გამოკვლევებში, ქმედების ობიექტური შემადგენლობის განხილვისას, აღნიშნული პოზიცია უცვლელი დარჩა.¹¹

⁸ზ.ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 27

⁹იქვე, გვ. 27-28

¹⁰იქვე, გვ. 43

¹¹ იქვე, გვ. 44

თავი III. ბანდიტიზმის შემადგენლობა

3.1. ქმედების ობიექტური შემადგენლობა

ქართველი მეცნიერები დანაშაულის ობიექტური მხარის დახასიათებისას სხვადასხვა სქემას გვთავაზობენ. მაგალითად, მ. ტურავას სქემის მიხედვით, დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობა შედგება შემდეგი ელემენტებისაგან:

1. ქმედების ამსრულებელი;
2. ქმედების ობიექტი;
3. ქმედება;
4. შედეგი;
5. მიზეზობრივი კავშირი;
6. შედეგის ობიექტური შერაცხვა;
7. ქმედების შემადგენლობის სხვა ობიექტური ნიშნები: დრო, ვითარება, საშუალება და ა.შ.¹²

ო. გამყრელიძის სქემის თანახმად, გვაქვს შემდეგი ელემენტები:

1. ქმედება;
2. შედეგი;
3. მიზეზობრივი კავშირი;¹³

კანონმდებელი „ბანდიტიზმს“ განიხილავს, როგორც „დანაშაულს საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ“, მაშასადამე, დასაწყისშივე განისაზღვრება საკითხთა მთელი წრე, რომელიც დანაშაულის ობიექტის აღწერას მოითხოვს. ბანდიტიზმის ობიექტის შესახებ არასწორმა წარმოდგენამ დანაშაულის სუბსუმციისას შეიძლება შეცდომები გამოიწვიოს.

ობიექტური შემადგენლობის დახასიათებისას ამსრულებლის ასაკის, ფსიქიკური მდგომარეობისა და სხვა თვისებების საკითხი არ განიხილება, რადგან ის უკავშირდება სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას და არა ქმედების შემადგენლობას. ამით გაზიარებული მიდგომა არსებითად განსხვავდება საზღვარგარეთის ზოგიერთ ქვეყანაში გაბატონებული დოქტრინისაგან, რომელშიც წინა პლანზე წამოწეულია ეგრედწოდებული დანაშაულის სუბიექტის ცნება.

¹² მ.ტურავა, სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი). დანაშაულის მოძღვრება. მერიდიანი თბ., 2011, გვ.65 ციტირება, ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014

¹³ ო. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. სისხლის სამართლის პრობლემები. III ტომი. თბ., 2013. გვ. 163

ყურადღება კიდევ ერთ გარემოებაზე უნდა გამახვილდეს: „ბანდიტიზმის“ კონსტრუქცია განსაკუთრებული აგებულებისაა. კანონმდებელი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის პირველივე ნაწილში მიუთითებს ბანდის შემქმნელზე ან ხელმძღვანელზე. დანაშაულის ამსრულებლის საკითხი წარმოებული ხასიათისაა და სწორედ ქმედების ობიექტური მხარის თავისებურებებიდან გამომდინარე განიხილება. ეჭვს არ იწვევს, რომ ბანდიტიზმის ობიექტური მხარის ანალიზისას სწორედ ბანდისათვის დამახასიათებელი თვისებები უნდა გამოვყოთ.

ბანდიტიზმის შემადგენლობა ფორმალური ხასიათისაა. ამიტომ აქ მიზეზობრივი კავშირის საკითხი არ დგას, რადგან ბანდის შექმნით ან მისი წევრობით დანაშაულის ფორმალური შემადგენლობის მოთხოვნები შესრულებულია. ამ პუნქტში დასრულებულია მხოლოდ ერთი კრიმინალური ეპიზოდი. მაგრამ მიზეზობრივი კავშირის საკითხი იმ შემთხვევაში წარმოიშობა, როდესაც გამოძიების წინაშე ბანდის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სუბსუმციის პრობლემა დგას.

როგორც, თ. წერეთელი აღნიშნავდა, „ადამიანის ქცევა მაშინ უნდა ჩაითვალოს საზოგადოებრივად საშიშ შედეგის აუცილებელ პირობად, როდესაც ქმედების გარეშე შედეგი არ განხორციელდებოდა, ხოლო იმის დასადგენად, განხორციელდებოდა თუ არა საზოგადოებრივად საშიში შედეგი მოქმედების გარეშე, შეიძლება გამოვიყენოთ ქმედების აზრობრივი გამორიცხვის მეთოდი, ე.ი. ჩვენს წარმოდგენაში დავუშვათ, რომ ეს ქმედება ადამიანს არ ჩაუდენია. თუ ასეთი აზრობრივი გამორიცხვისას აღმოჩნდება, რომ შედეგი მაინც დადგებოდა, თანაც დადგებოდა იმ დროსა და იმ სახით, როგორც იგი სინამდვილეში განხორციელდა, ეს იმას ნიშნავს, რომ ადამიანის მოქმედება არ ყოფილა მიზეზობრივ კავშირში შედეგთან. ხოლო პირიქით თუ აღმოჩნდა, რომ მოქმედების არსებობის შემთხვევაში ან სრულიად არ დადგებოდა, ან სხვა დროს თუ სხვა წესით დადგებოდა, ვიდრე იგი სინამდვილეში განხორციელდა, ეს იმას ადასტურებს რომ ადამიანის მოქმედება იყო საზოგადოებრივად საშიში შედეგის აუცილებელი პირობა, მისი აზრობრივი გამორიცხვის მეთოდი მხოლოდ დამხმარე, ტექნიკური ხერხია იმის დასადგენად, განხორციელდა თუ არა შედეგი ადამიანის მოქმედების გარეშე.¹⁴

ბანდიტიზმის ობიექტური მხარის დახასიათებისას აუცილებლად უნდა განისაზღვროს თავდასხმის, როგორც ბანდის მიზანი, მისი როლი ქმედების შემადგენლობაში. ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს ქმედების ფინალურ შემადგენლობასთან. ეს იმას ნიშნავს, რომ ქმედების შემადგენლობაში მიზანი შედის, როგორც კონსტიტუციური ნიშანი. ფინალური შემადგენლობის საკითხი ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში დაწვრილებითაა აღწერილი¹⁵.

¹⁴ თ. წერეთელი, გ. ტყემელიაძე, მოძღვრება დანაშაულზე. თბ., 1969. გვ. 267

¹⁵ მ. ტურავა, სისხლის სამართლის (ზოგადი ნაწილი). დანაშაულის მოძღვრება. თბ., 2011, გვ. 79-84

ამიტომ ამ შემთხვევაში თავდასხმა, როგორც ბანდის მიზანი, ბანდიტიზმის შემადგენლობის ელემენტად უნდა განიხილებოდეს.

მაშასადამე, დანაშაულის ობიექტური მხარე უნდა მოიცავდეს:

ბანდის ძირითად თვისებებს. ამასთანავე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის პირველი ნაწილის დეფინიციიდან გამომდინარე, ბანდის თვისებებია:

1) **ბანდა არის მყარი შეიარაღებული ჯგუფი** (არანაკლებ სამი პირი), რომლის მიზანია თავდასხმის მოწყობა პირზე ან ორგანიზაციაზე.¹⁶

მიღებული შემოსავლების ჯგუფის სტრუქტურაში პირის მდგომარეობის გათვალისწინებით განაწილებას; ჯგუფში სპეციალური ფულადი ფონდის შექმნას.

- სიმყარე ითვალისწინებს თანამონაწილეთა შორის მეტ-ნაკლებად ხანგრძლივ, მყარ კავშირს, აგრეთვე ჯგუფის ყველა წევრის გადაწყვეტილებას იმის შესახებ, რომ განუსაზღვრელი რაოდენობის დანაშაული ჩაიდინონ.

- სიმყარის მაჩვენებლად უნდა მივიჩნიოთ შემდეგი მახასიათებლები:

ა) ორგანიზებულობის მაღალი ხარისხი (ერთობლივი საქმიანობის მიზნების ფორმულირება და განსაზღვრა, დანაშაულებრივ ქმედებათა დაგეგმვა, დანაშაულის ჩასადენად მატერიალურად, შეიარაღებითა და საშუალებებით უზრუნველყოფა, ჯგუფის შიგნით არსებული, არცთუ იშვიათად მკაცრი დისციპლინა, ორგანიზატორთა აქტიური საქმიანობა და ა.შ.)

ბ) ბანდის შემადგენლობისა და ორგანიზაციული სტრუქტურის სტაბილურობა (საჭიროების შემთხვევაში, ახალი თანამონაწილეების მოზიდვა).

გ) საქმიანობის თავისებური, ინდივიდუალური ფორმებისა და მეთოდების არსებობა (თავდასხმის ობიექტების განსაზღვრის განსაკუთრებული მეთოდიკა, თავდასხმის ჩადენის ხერხების სპეციფიკა და ბანდის წევრთა ქცევა, მიმალვის, დანაშაულის ჩადენის ადგილიდან კვალის დაფარვის უზრუნველყოფა და ა.შ.).

დ) დანაშაულებრივი საქმიანობის ფორმებისა და მეთოდების მუდმივობა (თავდასხმის შემუშავებული და შემოწმებული ხერხები, ბანდის წევრთა შორის მყარი ვალდებულებების განაწილება; სამართალდამცავი ორგანოების ტანსაცმლის ფორმისა და ატრიბუტიკის გამოყენება და ა.შ.)

ერთ-ერთი ქართველი მეცნიერის ზ. მჭავანაძის აზრით, თუ წინასწარი შეთანხმებით მოქმედი დამნაშავეთა ჯგუფი შეიძლება შეიქმნას ერთი დანაშაულის ჩასადენად და მისთვის არ არის გამოკვეთილი ხანგრძლივობა და დანაშაულებრივი საქმიანობის მყარი მიზანი, ბანდისათვის ეს მომენტები შედარებით გამოკვეთილი და დახვეწილია. თუ ორგანიზებული

¹⁶მ. ლეკვეიშვილი, ნ. თოდუა, გ. მამულაშვილი, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), თბ., გამომც. „მერიდიანი“, 2016, გვ. 605

ჯგუფი სპეციალურად შერჩეულ დამნაშავეთა, დარგობრივ სპეციალისტთა და ხელისუფლებისა და მმართველობის ორგანოებში ფეხმოკიდებული ადამიანებისაგან ყალიბდება მუდმივი და მონოლითური არსებობის გათვლით, სუბორდინაციული დამორჩილებითა და სტრუქტურული მართვით, ბანდა ამ ნიშნებს მოკლებულია. იგი არის საერთო აზრით გაერთიანებულ პირთა მყარი ჯგუფი, რათა გარკვეულ ზონაში ჩაიდინონ რამდენიმე დანაშაული¹⁷

ო. გამყრელიძის აზრით, ჯგუფის სიმყარე იმას ნიშნავს, რომ ჯგუფში შემთხვევითი შეკავშირება კი არ არის ორი ან მეტი კაცისა, არამედ იგი შექმნილია დანაშაულებრივი საქმიანობისათვის. ჯგუფი მყარია, ესე იგი, ის კი არ დაიშლება ერთი დანაშაულის ჩადენის შემდეგ, არამედ გააგრძელებს დანაშაულებრივ საქმიანობას მეტად თუ ნაკლებად ხანგრძლივი დროის განმავლობაში¹⁸.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 27-ე მუხლის განმარტებისას ო. გამყრელიძე აღნიშნავს, რომ იტალიური სიტყვა „ბანდა“ (რუს. შაიკა.) მყარი დანაშაულებრივი ჯგუფია, რადგან ის ერთზე მეტი დანაშაულის ჩასადენად იქმნება. ამიტომ იგი არ ეთანხმება იმ მოსაზრებას, რომ ბანდა შეიძლება მხოლოდ ერთი თავდასხმისათვის შეიქმნას¹⁹.

სიმყარე ბანდის ისეთი ნიშანია, რომელიც ორგანიზებული ჯგუფის მხოლოდ ამ ფორმას ახასიათებს. როგორც საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობების ანალიზმა გვიჩვენა, დასავლეთის ქვეყნები ამ კონსტრუქციას არ იცნობენ. ორგანიზებული ჯგუფის საერთო ცნებაში აღრეულია ერთი და მრავალი დანაშაულის ჩადენისათვის შექმნილი ჯგუფების ნიშნები. მეტიც, სპეციალურად არ არის გამოყოფილი ორგანიზებული ჯგუფის სიმყარის ცნება. გარდა ამისა, არ შეიძლება დავეთანხმოთ რუსულ ლიტერატურაში გამოთქმულ მოსაზრებას, რომ „ბანდიტიზმის“ კონსტრუქცია კოდექსში შემორჩენილი საბჭოური მოდელია.

დასკვნის სახით უნდა ავლნიშნოთ, რომ ბანდა ერთზე მეტი დანაშაულის ჩასადენად იქმნება, ბანდის სიმყარე ამას ნიშნავს. როგორც ავლნიშნეთ, შესაძლებელია ეს საკითხი სადავო გახდეს, რადგან სსკ-ს 224-ე მუხლში ლაპარაკია „თავდასხმაში მონაწილეობაზე“ და არა „თავდასხმებში მონაწილეობაზე“, როგორც ეს იყო გათვალისწინებული 1960 წლის კოდექსში. მაგრამ, ჩვენ მიგვჩნია, რომ აქ ადგილი აქვს 1960 წლის კოდექსის ნორმაში მოცემული დეფინიციის გრამატიკულ შესწორებას. ქართულ ენაში ზოგიერთ შემთხვევაში მრავლობითი ხასიათის მოვლენა მხოლოდით რიცხვში გამოიხატება.

¹⁷ ზ. მჟავანაძე, სისხლის სამართალი (კერძო ნაწილი). ქუთ. 2000. გვ. 97

¹⁸ ო. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. სისხლის სამართლის პრობლემები. III ტომი. თბ., 2013. გვ. 290

¹⁹ იქვე, გვ. 290

2) **ბანდა აუცილებლად უნდა იყოს შეიარაღებული.** იარაღად შეიძლება იყოს გამოყენებული ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღი. ამასთან აუცილებელი არაა ბანდის ყველა წევრი იყოს შეიარაღებული. მთავარია, მან იცოდეს, რომ ბანდის სხვა წევრები შეიარაღებულნი არიან.²⁰

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლი ბანდის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნიშნად მის შეიარაღებას განიხილავს. ბანდის შეიარაღების ნიშნის განსაზღვრისას გათვალისწინებული უნდა იყოს „იარაღის შესახებ“ კანონი. იარაღის შესახებ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის თანახმად, იარაღი არის მოწყობილობა ან საგანი, რომელიც კონსტრუქციულად განკუთვნილია ცოცხალი ან სხვა ობიექტის დასაზიანებლად ან/და გასანადგურებლად²¹.

ბანდის ნიშნის “შეიარაღების” განსაზღვრისას საჭიროა გავითვალისწინოთ კიდევ ერთი გარემოება. ბანდისათვის დამახასიათებელია ის, რომ ჯგუფის წევრებს აქვთ როგორც ქარხნული წესით დამზადებული, ისე კუსტარული (თვითნაკეთი) ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღი, მათ შორის, სატყორცნი იარაღი, სხვადასხვა ასაფეთქებელი მოწყობილობა, აგრეთვე გაზისა და პნევმატური იარაღი. ამ მოსაზრებას იზიარებენ საზღვარგარეთის ის ქვეყნები, რომელთა კანონმდებლობაში ბანდიტიზმი ცალკე მუხლად არის გათვალისწინებული.

ომის დროს, XX საუკუნის 40-იან წლებში და ომის შემდგომ პერიოდში ცეცხლსასროლი იარაღით შეიარაღება ტიპური იყო. თანამედროვე პერიოდში, როგორც ამას ბანდიტიზმთან ბრძოლის ფაქტები გვიჩვენებს, მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში ბანდები იარაღებიან და ახორციელებენ თავდასხმას ყველაზე თანამედროვე იარაღით, მათ შორის, ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღით, ყუმბარტყორცნებით, ტყვიამფრქვევებით, დისტანციური მართვის ელექტრონული ასაფეთქებელი მოწყობილობებით და ა.შ. მაშასადამე, შეიარაღების ნიშნის შეიარაღების საშუალების თავისებურება არ განსაზღვრავს.

„ბანდის“ განსაზღვრისას აუცილებელია გავითვალისწინოთ, რომ ამ ტიპის ჯგუფისათვის შეიარაღება მხოლოდ მეორე ნიშანთან, სიმყარესთან ერთად არის დამახასიათებელი. ამიტომ მნიშვნელოვანია არა მარტო ის, რომ ჯგუფის ერთ-ერთ წევრს აქვს იარაღი, არამედ ისიც, რომ ეს იარაღი მრავალჯერადი თავდასხმის განსახორციელებლადაა გამიზნული. ბანდის შეიარაღების მართლწინაარმდეგობის შეგნების საკითხი ბრალის დონეზე წყდება და ამიტომ ქმედების ობიექტურ შემადგენლობასთან არავითარი კავშირი არ აქვს. როგორც მ. ტურავა აღნიშნავს, ქმედების მართლწინაარმდეგობის შეგნების საკითხი არის ნორმატიული კომპონენტი, რომელსაც შეიცავს მართლსაწინაარმდეგო ქმედების ჩამდენი პირის ინდივიდუალური

²⁰მ. ლეკვეიშვილი, ნ. თოდუა, გ. მამულაშვილი, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), თბ., გამოც., „მერიდიანი“, 2016, გვ.605-606

²¹ იარაღის შესახებ საქართველოს კანონი <https://matsne.gov.ge>

ბრალი²². იარაღის მრავალჯერადი გამოყენების გაცნობიერების საკითხი ბრალის დონეზე უნდა გადაწყდეს. გარდა ამისა, ბრალის დონეზე ყურადღება უნდა გამახვილდეს ბანდის წევრების მიერ ცეცხლსასროლი იარაღისა და საბრძოლო მასალის ფლობის ფაქტზე და ა.შ.

ზოგიერთი მეცნიერი „შეიარაღების“ ნიშანს იმის მიხედვით განსაზღვრავს, თუ რა ზიანი აქვს მიყენებული პირის ჯანმრთელობას. ბანდას უნდა გააჩნდეს ნებისმიერი იარაღი, რომელსაც გააჩნია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობის ან ჯანმრთელობის საშუალება. მაგრამ უვარგისი იარაღის საკითხი ეხება არა ბანდიტიზმის სუბსუმციას, არამედ ბანდის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სუბსუმციას. მაგალითად, ჩადენილია ყაჩაღობა ან ძარცვა, როდესაც ბანდამ უვარგისი იარაღი გამოიყენა. ეს საკითხი ეხება არა ბანდიტიზმის სუბსუმციას, არამედ ბანდის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სუბსუმციას. ორგანიზებულ ჯგუფში მხოლოდ უვარგისი იარაღის ან ისეთი საგნების არსებობას, რომლებიც იარაღის იმიტაციაა, არ შეუძლია შეადგინოს ბანდის ისეთი სავალდებულო ნიშანი, როგორცაა შეიარაღება. შესაძლებელია ისეთი სიტუაცია, როდესაც შეიარაღებული ბანდის წევრები, მაგალითად, საწყობზე თავდასხმისას, იყენებენ საგანს, რომელიც იარაღის იმიტაციას ქმნის, კერძოდ, სათამაშო იარაღებსა და ნიღბებს. ამ დროს ქონების უკანონოდ დაუფლების მიზანი მაინც მიღწეულია, მაგრამ ეს საკითხი არ ეხება ბანდიტიზმის სუბსუმციას.

ამ საკითხთან დაკავშირებით ყურადსაღებია ბანდის მიერ ჩადენილი ყაჩაღობის შემთხვევა. როგორც წესი, იარაღის გამოყენებით თავდასხმა ყოველთვის ყაჩაღობად უნდა დაკვალიფიცირდეს, მაშინაც კი, როცა ნივთის გადაცემის მოთხოვნისას დამნაშავე დაზარალებულს ხედავდეს, რომ დამნაშავე შეიარაღებულია. ცხადია, დამნაშავემაც იცის, რომ იარაღით თრგუნავს დაზარალებულის ნებას, რაც აადვილებს ქონების დაუფლების შესაძლებლობას. ამასთანავე, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის მუქარა ყაჩაღობის დროს უნდა იყოს რეალური და არა მოჩვენებითი. ერთი მხრივ, დამნაშავეს შეგნებული უნდა ჰქონდეს, რომ თავისი მოქმედებით რეალურ საფრთხეს უქმნის დაზარალებულის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას, ხოლო, მეორე მხრივ, დაზარალებულიც უნდა გრძნობდეს, რომ მისი სიცოცხლე ან ჯანმრთელობა საფრთხეშია, თუ თავდამსმელის მოთხოვნას არ შეასრულებს და ქონებას არ გადასცემს.

ზემოაღნიშნულიდან დაკავშირებით წამოიჭრება საკითხი: როგორ უნდა დაკვალიფიცირდეს ისეთი შემთხვევა, როდესაც დამნაშავეს ხელთ აქვს უარაღი, რომელიც ცოცხალი მიზნის დაზიანებისათვის გამოუსადეგარია, მაგალითად, ტექნიკურად გაუმართავი ან თუნდაც

²² მ.ტურავა, სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი). დანაშაულის მოძღვრება. მერიდიანი თბ., 2011, გვ.417-418

სათამაშო იარაღი, რომელიც გარეგნულად სავსებით ჰგავს ნამდვილს და რომელსაც ასეთად აღიქვამს კიდევ დაზარალებული.

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში მართებულადაა აღნიშნული, რომ უვარგისი იარაღით თავდასხმა ობიექტურად არ ქმნის საშიშროებას დაზარალებულის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის თანახმად, ყაჩაღობის შემადგენლობის აუცილებელი ნიშანია სწორედ ადამიანის, სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობა ან/და ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარა. ქმედება მხოლოდ დაზარალებულის სუბიექტური წარმოდგენით კი არ უნდა იყოს საშიში მისი სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის, არამედ ობიექტურადაც.

ყაჩაღობის დროს ძალადობა ან ძალადობის მუქარა რეალურ და არა მოჩვენებით საფრთხეს უნდა უქმნიდეს დაზარალებულის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას. უვარგისი იარაღით თავდასხმისას კი ასეთი რეალური საფრთხე არ არსებობს. ამიტომ ეს ქმედება ყაჩაღობის შემადგენლობაში ვერ თავსდება. ამაზე ისიც მიუთითებს, რომ საქართველოს 1999 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის პროექტი, ყაჩაღობასთან ერთად, უვარგისი იარაღით თავდასხმისთვისაც ითვალისწინებდა პასუხისმგებლობას. პროექტის 185-ე მუხლით ისჯებოდა უვარგისი იარაღით თავდასხმა სხვისი ქონების მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, თუ თავდამსხმელმა იცოდა, რომ იყენებდა უვარგის იარაღს, ხოლო დაზარალებულმაც ის ნამდვილ იარაღად აღიქვა. სამწუხაროდ, ეს მუხლი პროექტის საბოლოო ვარიანტში არ იქნა შეტანილი. სასამართლო პრაქტიკას კი ასეთი ქმედება ყაჩაღობად მიაჩნია. თ.ებრალიძის აზრით, უმჯობესი იქნებოდა ტექნიკურად გაუმართავი ან სათამაშო იარაღით თავდასხმის შემთხვევები დაკვალიფიცირებულიყო როგორც მარცვა ძალადობით. ოღონდ სასჯელის განსაზღვრისას სასამართლომ მხედველობაში უნდა მიიღოს ის გარემოება, რომ უვარგისი იარაღით თავდასხმა გაცილებით უფრო დამთრგუნველად მოქმედებს დაზარალებულზე, ვიდრე მარცვის ტიპური შემთხვევები. დაზარალებულს ჰგონია, რომ მისი სიცოცხლე რეალურ საფრთხეშია. ეს კი აადვილებს თავდამსხმელისათვის ქონების გადაცემის შესაძლებლობას. ამიტომ დამნაშავე 178-ე მუხლით გათვალისწინებული სანქციის ფარგლებში უფრო მკაცრად უნდა დაისაჯოს.²³

3) **ბანდის შექმნა ან ხელმძღვანელობა.** ბანდის შექმნა გულისხმობს ისეთი ქმედების ჩადენას, რის შედეგაც სახეზეა შეიარაღებული მყარი ჯგუფი, რომლის მიზანია პირზე ან ორგანიზაციაზე თავდასხმა. კერძოდ, ბანდის წევრების გამოძებნა და გადმოხიზვა, იარაღის გამოძებნა, ისი შექმნა და ბანდის შეიარაღება, „წესდების“ შექმნა და გაცნობა ბანდის წევრებისათვის და ა.შ.; **ბანდის ხელმძღვანელობა** ნიშნავს ბანდის წევრებისათვის კონკრეტული დავალებების მიცემას, მის შესრულებაზე კონტროლს, ბანდის შემდგომ მატერიალურ უზრუნ-

²³ თ. ებრალიძე, ყაჩაღობა - სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი. თბ., 2004. გვ. 84-87

ველყოფას, ცალკეული თავდასხმის მომზადებას, მის განხორციელებაზე ზედამხედველობას, ურჩი წევრის დსჯას და ა.შ.²⁴

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის პირველი ნაწილით განსაზღვრულია ბანდიტიზმის ორი ფორმა: მყარი შეიარაღებული ჯგუფის (ბანდის) შექმნა მოქალაქეებზე ან ორგანიზაციებზე თავდასხმის განხორციელების მიზნით და ამ ჯგუფის (ბანდის) ხელმძღვანელობა. 1960 წლის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსისგან განსხვავებით, რომელშიც ბანდების ორგანიზებაზე იყო საუბარი, საქართველოს მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის პირველი ნაწილი მოიცავს ახალ ტერმინს “შექმნას” და გამოყოფს ბანდიტიზმის ფორმას ბანდის ხელმძღვანელობის სახით.

ბანდის შექმნა ითვალისწინებს ნებისმიერ ქმედებას, რომლის შედეგადაც უნდა ჩამოყალიბდეს ორგანიზებული მყარი შეიარაღებული ჯგუფი მოქალაქეებზე ან ორგანიზაციებზე თავდასხმის მიზნით. ეს შეიძლება იყოს თანამონაწილეთა მოძებნა, დანაშაულებრივ საქმიანობაზე შეთანხმება, დაფინანსება, იარაღით, საცხოვრებელი ადგილით უზრუნველყოფა, ტრანსპორტით უზრუნველყოფა, საქმიანობის დაგეგმვა, ბანდის წევრებს შორის როლების განაწილება და ა.შ. სხვა ორგანიზებული ჯგუფის შექმნისაგან განსხვავებით, ბანდის შექმნა არის ისეთი აქტივობა, რომლის შედეგია ორგანიზებული, მყარი, შეიარაღებული ჯგუფის წარმოქმნა. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია, რომ ეს ჯგუფი მოქალაქეებზე ან ორგანიზაციებზე თავდასხმის მიზნით იქმნება.

ბანდის შექმნისაკენ მიმართული ქმედებები მრავალფეროვანია, თუმცა თითოეულ შემთხვევაში სასამართლო ვალდებულია საბრალდებო დასკვნაში მიუთითოს, კონკრეტულად რით გამოიხატა მოცემული ქმედება. შეიარაღებული ბანდის შექმნის კონსტატაცია კონკრეტულ მტკიცებულებათა მითითებით ყოველთვის წინ უნდა უსწრებს მტკიცებულებებს, რომლებიც კონკრეტულ თავდასხმებში ბანდის წევრთა და ხელმძღვანელთა ბრალეულობას ასაბუთებს.

იმ ქვეყნებში, სადაც ბანდიტიზმის ნორმა ცალკეა გამოყოფილი, საგამომიებო პრაქტიკის განზოგადებამ აჩვენა, რომ ბანდის შექმნის ტიპიური ვარიანტები არსებობს. პირველი ვარიანტი ბანდის შექმნის სტადიას ასახავს. ამ მიმართულებით განხორციელებულ მოქმედებებს მიეკუთვნება:

- თავდასხმის სავარაუდო ობიექტების განსაზღვრა;
- იმ პირთა წრის დადგენა, რომელთაც, თავიანთი ფიზიკური, ინტელექტუალური მონაცემებით, შესწევთ უნარი, განახორციელონ თავდასხმები ან ბანდიტიზმის შემადგენლობაში შემავალი სხვა საქმიანობა;

²⁴ მ. ლეკვეიშვილი, ნ.თოდუა, გ.მამულაშვილი, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), თბ. გამომც., „მერიდიანი“, 2016, გვ. 606

- ასეთი პირების დანაშაულებრივ ჯგუფად გაერთიანების საფიძვლის ფორმირება (ანგარება, მუქარა, რაიმე პირადი მოტივების გამოყენება და სხვა);
- იარაღის შერჩევა და მისი ბანდაში გამოჩენის გზები (შეძენა, დამზადება და სხვა);
- ბანდის დაფინანსების წყაროების დადგენა;

შესაძლებელია მოხდეს ჯგუფის ტრანსფორმაცია, მისი დანაშაულებრივ ქმედებათა ჩადენის პროცესში. (მაგ. ქურდობის, მარცვის, გამოძალვის და ა.შ.) ბანდად გარდაქმნისას ჯგუფი ხარისხობრივად იცვლება: იკვეთება ლიდერი ანუ ხელმძღვანელი და იმ პირთა უმრავლესობა, რომელიც მას უშუალოდ ემორჩილება, დანაშაულებრივი ჯგუფის ბანდად გარდაქმნის დამადასტურებელი ნიშნებია მისი სიმყარე და შეიარაღება. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, ბანდის შექმნა დამთავრებული დანაშაულის შემადგენლობას მოიცავს, რადგანაც სწორედ ამ მომენტიდან ბანდა მზადაა ჩაიდინოს თავდასხმა დასახული მიზნების მისაღწევად. აქედან გამომდინარე, უკვე ბანდის შექმნის სტადიაზე უნდა გამოიყოს ბანდის ისეთი ნიშნები, როგორც არის სიმყარე და შეიარაღება და მისი შექმნის სპეციალური მიზანი - თავდასხმების განხორციელება.

ბანდა სხვადასხვა დანაშაულის ჩასადენად ყალიბდება. შესაბამისად, ჯგუფის სტაბილურობა მის სიმყარეზეა დამოკიდებული და არა პირიქით. გამოძიებამ ყველა შემთხვევაში უნდა დაადგინოს ის ფაქტები, რომლებიც იმაზე მიუთითებს, რომ ჯგუფი სხვადასხვა დანაშაულის ჩასადენად ემზადება. თავად ბანდის წევრთა ჩვენებები, ნივთმტკიცებები, მოწმეთა ჩვენებები და ა.შ. უკვე ჯგუფის შექმნის სტადიაზე სიმყარის ფაქტს უნდა ამტკიცებდეს.

პრაქტიკაში შეიძლება მოხდეს ისეთი შემთხვევა, როდესაც ბანდის წევრთა დაკავებისას მათ იარაღი, საბრძოლო მასალა, ფეთქებადი საშუალებები ვერ აღმოუჩინეს, მაგრამ მოწმეთა ჩვენებებით დადგინდა, რომ ბანდის წევრები კავშირებს ამყარებენ იარაღის შესაძენად ან დასამზადებლად. ამგვარი მტკიცებულებები შეიძლება იყოს მარშრუტის რუკები, იარაღის სქემები, წერილები და სხვა ნივთმტკიცებები. ნათელია, რომ მოცემულ შემთხვევაში გვაქვს ბანდიტური ჯგუფის სექმნის ნიშნები.

შესაძლებელია სხვა ვარიანტიც: ბანდის წევრთა ნაწილს აქვს იარაღი, რომლის შესახებაც უმრავლესობამ არაფერი იცის. ამიტომ მოცემულ შემთხვევაში ბანდის შექმნის სტადიაზე შეიარაღების მტკიცების მნიშვნელოვანი მომენტია შეიარაღების თაობაზე ბანდის წევრთა ინფორმირება, ბანდის წევრთა შეიარაღების ფაქტის შესახებ არსებული ინფორმაცია, იარაღის შეძენისა და შენახვის ადგილის, თავდასხმების დროს იარაღის გამოყენების, აგრეთვე იარაღის ერთი ადგილიდან სხვაგან გადაადგილების ფაქტების დადგენა და ა.შ.

ყველა შემთხვევაში გამოძიებამ უნდა გამოკვეთოს მტკიცებულება, რომელიც უკვე ბანდის შექმნის სტადიაზე ავლენს ჯგუფის სიმყარის ნიშნებს. ამიტომ ასეთ საკითხთა გარკვევის პრაქტიკა ხშირად მიმართავს ე.წ. თემატირ დაკითხვებს ბანდის კუთვნილი ტრანსპორტის შესახებ ან ბანდის წევრთა დახასიათებისას, მათი ურთიერთობების, მათი სამუშაო და საცხოვრებელი ადგილების თაობაზე და ა.შ. ამავე მიმართულებით მნიშვნელოვანია ჯგუფის შექმნის დრო, იმ პირთა წრის დადგენა, რომლებმაც ბანდას იარაღი მიჰყიდეს, მათი წინასწარი შეცნობის ფაქტი და ა.შ.

კიდევ ერთხელ უნდა აღვნიშნოთ, რომ ბანდის ნიშნების დადგენისას მნიშვნელოვანია მისი ძირითადი ნიშნის, სიმყარის დადგენა. ამ მიმართულებით გასარკვევია აგრეთვე არაერთი საკითხი, კერძოდ, იყო თუ არა იარაღისა და საბრძოლო მასალის გამოცდა; ბანდის წევრებისათვის სროლის სწავლება; ბანდის წევრთა შორის ფუნქციების გამიჯვნისა და სპეციალიზაციის არსებობა და ა.შ. ბანდის შექმნის სტადიაზე ამ საკითხების დადგენას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს.

თუ იარაღი ამოღებული არ ყოფილა ან/და დამნაშავენი უარყოფენ მისი გამოყენების ფაქტს ან აცხადებენ, რომ იარაღი უვარგისი (გაუმართავი ან იარაღის იმიტაცია) იყო, ბანდის შეიარაღების მტკიცებისათვის პრიორიტეტული ხდება იარაღის გამოყენების მატერიალური კვალი როგორც თავდასხმებისას, ისე ჯგუფის შექმნის სტადიაზე.

ჯგუფის შექმნის დადგენისას მნიშვნელოვანია მყარი შეიარაღებული ჯგუფის შექმნის სპეციალური მიზნის მტკიცება. ამ მიმართულებით ფაქტები საშუალებას იძლევა, კრიმინალური მყარი შეიარაღებული ჯგუფი სხვა სახის ჯგუფებისაგან განვასხვავოთ. ბანდის შექმნის ნიშნების დადგენას გარკვეული თავისებურება ახასიათებს. თუ ბანდა დანაშაულებრივი საქმიანობის დაწყებამდე გამოვლინდება, მაშინ შექმნის მიზანს მყარი ჯგუფის შექმნის კონსპირაციულობა, მისი შეიარაღება დაადატურებს. ასეთი ჯგუფის სავარაუდო საქმიანობის მიმართულების დადგენა მისი "სპეციალიზაციის" დადგენაა.

ბანდის საქმიანობის დაწყების შემდეგ მისი გამოვლენა ბევრად აადვილებს მისი შექმნის მიზნის მტკიცებას, რამდენადაც მიზანი ფაქტობრივად რეალიზებულია და შესაძლებელია რეალიზაციის ამა თუ იმ კვალის დადგენა. ბანდის შექმნის დროის განსაზღვრა შესაძლებლობას იძლევა, აღვნიშნოთ კონკრეტულ ქმედებათა მოცულობა, პერსონალური შემადგენლობა და დანაშაულებრივი საქმიანობის დაწყება.

ბანდის ხელმძღვანელობა ნიშნავს გარკვეული წევრის მიერ, როგორც ბანდის დანაშაულებრივი საქმიანობის დაგეგმვისა და ორგანიზების, ისე ბანდის მიერ კონკრეტული თავდასხმების ჩადენის შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებას. შექმნილი ბანდის ხელმძღვანელობა შეიძლება გამოიხატოს მისი დანაშაულებრივი საქმიანობის განსაზღვრით, ბანდის მიერ

თავდასხმებისათვის ობიექტებისა და ხერხების შერჩევით, პირად შემადგენლობასთან "აღმზრდელით" მუშაობის ჩატარებით, ბანდის ურჩი წევრების დასჯით, დაზარალებულთა და მოწმეთა ფიზიკური ლიკვიდაციით, დატაცებული ქონების დაფარვისა და მისი შემდგომი რეალიზაციის გადაწყვეტილებების მიღებით და ა.შ.

საქართველოს მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსისაგან განსხვავებით, საქართველოს 1960 წლის სისხლის სამართლის კოდექსი ბანდიტიზმის მოცემული ფორმების აღწერისას იყენებდა სიტყვებს "ბანდის ორგანიზაცია". აღნიშნული ასპექტით, "შეიარაღებული ბანდის ორგანიზაცია" შეიძლება სხვადასხვა ქმედებისათვის ბანდის შექმნით, ახალი წევრების გადმოხირვებით, ჯგუფის საქმიანობის გეგმის შემუშავებით, იარაღის შექმნით, ცალკეული დანაშაულების ჩადენის ხელმძღვანელობით, ბანდის მონაწილეთა შორის როლების გადანაწილებით გამოხატულიყო.

სხვაგვარად რომ ვთქვათ, შეიარაღებულ ბანდაში ნავარაუდევია იყო ბანდის შექმნისა და განმტკიცებისაკენ მიმართული ნებისმიერი ქმედება. იმ პერიოდისათვის სასამართლო პრაქტიკა იქიდან ამოდიოდა, რომ ბანდის ხელმძღვანელობა, იმის გამო, რომ მისი შექმნის შემდეგ იწყება, უნდა შემოიფარგლოს არა ორგანიზაციის შემადგენლობით, არამედ ბანდაში მონაწილეობის შემადგენლობით. აღსანიშნავია, რომ მეოცე საუკუნის 90-იანი წლების საბჭოთა მოდელი რუსეთში შენარჩუნდა. სახელდობრ, რუსეთის ფედერაციის უზენაესი სასამართლოს პლენუმი "ბანდიტიზმის საქმეებზე სასამართლო პრაქტიკის შესახებ" 1993 წლის 21 დეკემბრის 9 დადგენილებაში მიუთითებდა, რომ შეიარაღებული ბანდის ორგანიზებაში უნდა გავიგოთ ნებისმიერი ქმედება, რომლის შედეგიცაა თავდასხმების ჩადენის მიზნით მყარი შეიარაღებული ბანდის შექმნა, ხოლო "ბანდაში მონაწილეობაში" - ისეთი ქმედებებიც, როგორცაა "ხელმძღვანელობა".

საქართველოს 1960 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის ნე-19 მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, ორგანიზატორად მიჩნეულია ის, ვინც მოაწყობს დანაშაულის ჩადენას ან ხელმძღვანელობს მის ჩადენას. ანალოგიური პოზიცია უკავია საქართველოს მოქმედ სისხლის სამართლის კოდექსს, რომლის 24-ე მუხლის პირველ ნაწილში ვკითხულობთ: ორგანიზატორია ის, ვინც მოაწყობს დანაშაულის ჩადენას ან ხელმძღვანელობდა მის განხორციელებას, აგრეთვე ის, ვინც შექმნა ორგანიზებული ჯგუფი ან ხელმძღვანელობდა მას.

ამიტომ, კანონის პირდაპირი მითითების ძალით, ორგანიზატორული საქმიანობა მთლიანად მოიცავდა როგორც ბანდის შექმნას, ისე მის ხელმძღვანელობას. როგორც ვვარაუდობდით, განსხვავება არც ისე არსებითია, რადგანაც ბანდიტიზმის ამ ფორმებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით დიფერენცირებული არ არის. იგი შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს მხოლოდ სასჯელის

ინდივიდუალიზაციისას, როცა ჩადენილ დანაშაულში თითოეული დამნაშავეს როლს ითვალისწინებენ.

224-ე მუხლში “შექმნა” და “ხელმძღვანელობა” ცალ-ცალკე შემთხვევით როდია მოცემული. ამდაგვარად დაყოფა თვით ბანდიტიზმის ბუნებითაა განსაზღვრული. ბანდის შექმნა უკვე დამთავრებული დანაშაულის შემადგენლობაა, მაშინ, როცა, მაგალითად, ქურდობისა და სხვა სახის დანაშაულთა ჩასადენად ორგანიზებული ჯგუფის შექმნა კვალიფიცირდება, როგორც მომზადება. ჯგუფის შექმნის სტადიაზე შესაძლოა ჯგუფის ხელმძღვანელის ფიგურა გამოიკვეთოს, მაგრამ ის შეიძლება უკვე დანაშაულთა ჩადენის პროცესშიც გამოიყოს. როგორც წესი, ჯგუფის შემქმნელები და ხელმძღვანელები ერთი და იგივე პირები არიან, თუმცა შესაძლებელია სხვა სიტუაციებიც, როდესაც, მაგალითად, ერთნი ქმნიან ბანდას, მეორენი კი ხელმძღვანელობენ მას.

ბევრად რთულია იმ შემთხვევების სამართლებრივი შეფასება, როდესაც ბანდის შემქმნელები და ხელმძღვანელები ჩადენილ თავდასხმებში ერთდროულად მონაწილეობენ. პრაქტიკაში ასეთი შემთხვევები აბსოლუტური უმრავლესობაა. რამდენადაც ბანდის შექმნა და ხელმძღვანელობა სისხლის სამართლის კოდექსის ერთი ნაწილითაა გათვალისწინებული, ხოლო ბანდაში ან მის მიერ ჩადენილ თავდასხმებში მონაწილეობა - სხვა ნაწილით, დანაშაულთა ერთობლიობის საკითხი დგება.

4) **ბანდის მიერ მოწყობილ თავდასხმაში მონაწილეობა ნიშნავს**, როგორც უშუალო მონაწილეობას თავდასხმაში, ასევე, ნებისმიერ ქმედებას, რომელიც ბანდას უადვილებს თავდასხმის თავდასხმის პროცესს. მაგალითად, შეიარაღებულ ბანდის წევრთა ნაწილი შეიჭრა შემნახველ ბანკში, ხოლო სხვები კი ახდენენ ბანკის შესასვლელის ბლოკირებას, რათა გამორიცხონ გარედან პირთა შესვლა შენობაში.²⁵

თავდასხმაში მონაწილე შეიძლება იყოს ის პირიც, ვინც არაა ბანდის წევრი, მაგრამ იცის, რომ ხელს უწყობს ბანდიტური თავდასხმის განხორციელებას. მაგალითად, ბანკის თანამშრომელი უშუალოდ არ მონაწილეობს ბანდის მიერ მოწყობილ თავდასხმაში.²⁶

5) **ბანდაში მონაწილეობა** ნიშნავს პირის გაწევრიანებას ბანდაში, მონაწილეობის მიღებას იარაღის შეძენაში, თავდასხმის ობიექტის გამომძებნაში, თავდასხმის მომზადებაში და ა.შ.²⁷

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის მე-2 ნაწილით ბანდიტიზმის ორი ფორმაა გათვალისწინებული: 1) ბანდაში მონაწილეობა და 2) ბანდის თავდასხმებში მონაწილეობა.

²⁵ მ. ლეკვიშვილი, ნ.თოდუა, გ. მამულაშვილი, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), გამომც., „მერიდიანი“, თბ. 2016, გვ. 606

²⁶ იქვე, გვ. 606

²⁷ იქვე, გვ. 606

როდესაც ვსაუბრობთ “ბანდაში მონაწილეობა”- ზე, აქ იგულისხმება ბანდის ინტერესებისათვის მრავალფეროვანი ქმედებების შესრულება: იარაღით აღჭურვა, დაფინანსება, ტრანსპორტით უზრუნველყოფა და ა.შ. ზოგადი წესის თანახმად, პირები პასუხს აგებენ ბანდაში მონაწილეობისათვის, აგრეთვე ბანდის ყველა დანაშაულისათვის, რომლებშიც ისინი მონაწილეობდნენ. ბანდაში მონაწილეობა შეიძლება იყოს მისი წევრობა, მასთან მიკუთვნება, ბანდის სტრუქტურაში მუდმივი, გარკვეული როლისა და ფუნქციების ან ერთჯერადი დავალებებისა და ამოცანების დაკისრება.

ამასთანავე, არ უნდა დავივიწყოთ, რომ “ბანდაში მონაწილეობა” და “ბანდის თავდასხმებში მონაწილეობა” სპეციალურადაა განცალკევებული. ეს იმით არის განპირობებული, რომ ბანდაში მონაწილეობა შეიძლება სულაც არ იყოს დაკავშირებული თავდასხმებში მონაწილეობასთან. ბანდის ინტერესებისათვის შეიძლება განხორციელდეს დაფინანსება, იარაღით მომარაგება, თავდასხმების განსახორციელებლად ობიექტების მოძიება, ტრანსპორტით უზრუნველყოფა, სამართალდამცავი ორგანოების კორუმპირებულ მუშაკებთან კონტაქტების დამყარება და ა.შ.

კოდექსის 224-ე მუხლი ბანდაში მონაწილეობისათვის პასუხისმგებლობას პირდაპირ არ აკავშირებს ბანდის შექმნის ვადებსა და ქმედებებთან. თუმცა ნათელია, რომ დამახასიათებელი ნიშანი, “სიმყარე”, უკვე მეტყველებს ბანდის არსებობის ხანგრძლივობაზე. ისმება კითხვა: შეუძლია თუ არა სასამართლოს, გააუქმოს განაჩენი იმ მოტივით, რომ დამნაშავენი ხანმოკლე პერიოდში - ერთ თვეზე ნაკლები დროის განმავლობაში მოქმედებდნენ, რის გამოც ჯგუფის წევრებმა ვერ მოასწრეს ხელმძღვანელის შერჩევა და ლიდერის გამოყოფა. ბუნებრივია, ასეთი გადაწყვეტილების მიღება მართებული არ იქნებოდა.

3.2. ბანდიტიზმის ობიექტის თავისებურება

ბანდიტიზმის გვარობითი ობიექტია საზოგადოებრივი უშიშროება და წესრიგი. საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის ცნებებს სისხლის სამართლის კოდექსი არ იძლევა. „საზოგადოებრივი უშიშროება წარმოადგენს საზოგადოებრივი ურთიერთობისა და იურიდიული ნორმების მარეგულირებელ სისტემას, რომელიც უზრუნველყოფს საზოგადოებრივ სიმშვიდეს, სიცოცხლის ხელშეუხებლობას, მოსახლეობის ჯამრთელობას, მოქალაქეთა

ნორმალურ შრომით საქმიანობასა და დასკვნებს, კერძო და პირად სამეწარმეო ორგანიზაციების ნორმალურ საქმიანობას“²⁸

სისხლის სამართალში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ საზოგადოებრივი უშიშროების ცნება განსხვავდება საზოგადოებრივი საშიშროების ანუ საფრთხის ცნებისაგან. მაგალითად პ. დაუთაშვილს მიაჩნია, რომ საზოგადოებრივი უშიშროების ცნება თავის შინაარსში, საზოგადოებრივ საშიშროებასაც მოიცავს. როგორც ის აღნიშნავს, საზოგადოებრივი საშიშროება კონკრეტულად ანუ უშუალოდ გამოხატავს ქმედების შინაგნ სოციალურ არსს, რომელიც არღვევს საზოგადოების ფუნქციონირების პირობებს. მათი ცნობა ანუ აღიარება დანაშაულებად ან სხვა სამართალდარღვევად განსაზღვრული და გამაგრებულია კანონში, როგორც ასეთი სოციალური არსის შეფასების ფიქცია და ა.შ. აქედან გამომდინარე, სისხლის სამართლის კოდექსში დანაშაულებები დალაგებულია სწორედ საზოგადოებრივად საშიშროების სიმძიმის, ხასიათისა თუ სოციალური და სამართლებრივი შედეგების მნიშვნელობის ნიშნის მიხედვით²⁹.

ბანდიტიზმის ობიექტი „საზოგადოებრივი უშიშროება და წესრიგი“, თავდაპირველად ჩამოყალიბებული იყო ცალმხრივად, როგორც „სახელმწიფო უშიშროება“. აქ აისახებოდა საბჭოთა მოდელი, რომელიც საზოგადოებასა და სახელმწიფოს აიგივებდა. „სახელმწიფო უშიშროების“ ინსტიტუტი 1936 წელს ოფიციალურად იქნა შეტანილი საბჭოთა კავშირის კონსტიტუციის მე-2 თავის მე-14 მუხლის ტექსტში. 1950 წელს მიღებულმა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსმა, შესაბამისად, ბანდიტიზმის ობიექტად „სახელმწიფო უშიშროება“ გამოაცხადა.

ტერმინი უშიშროების ცნება თავდაპირველად აისახა ეროვნული უშიშროების ცნებაში, რომელიც პანამის კრიზისთან დაკავშირებით 1904 წელს შემუშავდა აშშ-ის პრეზიდენტის თეოდორ რუზველტის მიერ კონგრესში გაგზავნილ მიმართვაში. ამჟამად ეროვნული უსაფრთხოების სისტემის ყველაზე განვითარებული სტრუქტურა გააჩნია ამერიკის შეერთებულ შტატებს ეს სისტემა მეტწილად ემყარება „აშშ-ს ეროვნული უსაფრთხოების“ (The National Security Act (1947)) აქტის დებულებებს. მომდევნო ათწლეულების განმავლობაში ცალკეულმა ინსტიტუტებმა რეფორმა განიცადა, გამოჩნდა ახალი ინდტუტები, მაგრამ მთლიანობაში ამ სისტემა შეინარჩუნა მემკვიდრეობა. თანამედროვე ქვეყნების

²⁸ პ. დაუთაშვილი, საქართველოს სისხლის სამართალი. კერძო ნაწილი. თბ., 2008, გვ. 152. ციტირება, ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014

²⁹ პ. დაუთაშვილი, საქართველოს სისხლის სამართალი. კერძო ნაწილი. თბ., 2008, გვ. 153. ციტირება, ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014

კანონმდებლობებში “სახელმწიფო უშიშროების” კონცეფცია “ეროვნული, ანუ საზოგადოებრივი უშიშროების” კონცეფციით შეიცვალა.³⁰

პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკებში ბანდიტიზმის ობიექტად “ საზოგადოებრივი უშიშროება და წესრიგი” პირველად 1996 წელს მიღებულ რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსში განისაზღვრა, ხოლო საქართველოში კი - 1999 წლის სისხლის სამართლის კოდექსში.

საქართველოს კანონმდებლობა საზოგადოებრივ უშიშროებას სხვადასხვა ტერმინით მოიხსენიებს. კერძოდ, საქართველოს კონსტიტუციის 22-ე, 24-ე, და 41-ე მუხლებში გამოყენებულია ტერმინები: “სახელმწიფო უშიშროება” და “ საზოგადოებრივი უსაფრთხოება”; ზოგიერთ აქტში გამოიყენება “ ეროვნული უსაფრთხოება”, “სახელმწიფო უსაფრთხოება”, “საზოგადოებრივი უსაფრთხოება”, “ქვეყნის, საზოგადოებისა და პიროვნების უსაფრთხოება”, “სახელმწიფოს, საზოგადოებისა და მოქალაქეთა უსაფრთხოება”, ზოგიერთ აქტში კი - “უშიშროება“, მაგრამ მათ შორის არსებითი ცნებითი განსხვავება არ არის.³¹

ჯერ კიდევ 2005 წლის 8 ივლისის “ საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციაში” იყო აღნიშნული, რომ სახელმწიფოს უშიშროება უნივერსალური, დემოკრატიული ღირებულებებისა და პრინციპების დანერგვით მიიღწევა, მათ საფუძველზე საქართველო ამკვიდრებს მმართველობის დემოკრატიულ სისტემას, სადაც სახელმწიფოს ძალაუფლება კანონით არის განსაზღვრული და განაწილებული სახელისუფლებო შტოებს შორის. საქართველოს პოლიტიკურ სისტემაში გარანტირებულია სასამართლო ხელისუფლების სიძლიერე და დამოუკიდებლობა. საქართველო ხელს უწყობს სამოქალაქო საზოგადოების განვითარებას და უზრუნველყოფს მასმედიის დამოუკიდებლობას.³²

აღნიშნული მოდელის თანახმად, საზოგადოებრივი უშიშროება ქვეყანაში მცხოვრები ყველა ეთნიკური და რელიგიური ჯგუფის ინტერესების, უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას გულისხმობს. საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის თანახმად, საქართველო აშენებს საზოგადოებას, რომელიც ეფუძნება პლურალიზმის, შემწყნარებლობის, სამართლიანობის, სოლიდარობისა და ანტიდისკრიმინაციულობის პრინციპებს. საქართველო

³⁰ https://www.intelligencecareers.gov/0-natsecact_1947.shtml ციტირება, ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 85

³¹ ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 85

³² საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია, www.mfa.gov.ge ციტირება, ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014,

ესწრაფვის, საკუთარ მოქალაქეებს განუმტკიცოს კონსტიტუციისადმი პატივისცემა და უზრუნველყოს საქართველოს მოქალაქედ მათი თვით იდენტიფიკაცია³³.

საქართველოს კონსტიტუციისა და 23.12.2011 წ საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის გათვალისწინებით, ბანდიტიზმის ობიექტად საქართველოს სახელმწიფოს, ინსტიტუტებისა და მოქალაქეების უსაფრთხოება უნდა მივიჩნიოთ. ეროვნული უსაფრთხოება მოიცავს საზოგადოებრივი უშიშროების ცნებას.³⁴

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის XXX თავი დანაშაულის ობიექტად საზოგადოებრივ წესრიგსაც ითვალისწინებს. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მეცხრე კარით გათვალისწინებული ყველა დანაშაული ხელყოფს საზოგადოებისა თუ მისი ცალკეული წევრების უშიშროებასა და უსაფრთხოებას.

გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია, რომ საზოგადოებრივი უშიშროების საკითხი სხვადასხვა ნორმითაა რეგლამენტირებული. მათი მეშვეობით წესრიგდება ურთიერთობათა მრავალი ასპექტი. ფართო გაგებით, საზოგადოებრივი უშიშროებაც საზოგადოებრივი წესრიგის ფორმაა. ამიტომ შეიძლება ითქვას, რომ საზოგადოებრივი უშიშროების ცნება წესრიგის კომპონენტებსაც მოიცავს.

ბანდიტიზმის უშუალო ობიექტები არიან ორგანიზაციები და ცალკეული პირები. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ბანდა მიზნად უნდა ისახავდეს პირზე ან ორგანიზაციაზე თავდასხმას.

საკითხის სრულყოფილად გამოკვლევისთვის საჭიროა აგრეთვე გავითვალისწინოთ, რომ ფორმალურ შემადგენლობაში შედეგი არ არის შემადგენლობის ნიშანი. მასში მითითებულია ობიექტის მხოლოდ ერთი ნიშანი - "სამართლებრივი გარსი", ე.ი. სამართლებრივი ურთიერთობები, რომლებიც საზოგადოებრივი ინტერესების დასაცავად არის დადგენილი. ამ დანაშაულთა სუბსუმციისას ობიექტის დადგენა ჩადენილი ქმედების მართლწინააღმდეგობის დადგენის გზითაა უზრუნველყოფილი .

ამიტომ შედეგის საკითხი არ დგება. მაგალითად, ბანდაში მონაწილეობა ქმედების დასრულებული შემადგენლობაა. მნიშვნელობა არ აქვს ბანდის წევრმა მკვლელობა ჩაიდინა თუ ვინმეს ჯანმრთელობა დააზიანა. ბანდიტიზმის სუბსუმციისას ეს საკითხი მნიშვნელოვანი არ არის, ვინაიდან ბანდიტიზმი ფორმალურ შემადგენლობას მიეკუთვნება. ამიტომ მისგან

³³საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია, www.mfa.gov.ge, ციტირება, ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014,

³⁴ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 86

მიყენებული “ ბოროტების” “პრეზიუმირება” არ ეხება ბანდიტიზმის ობიექტურ შემადგენლობას.

3.3. ბანდიტიზმის სუბიექტური შემადგენლობა

სუბიექტური მხრივ ბანდიტიზმის მოტივს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს (თუმცა უმეტესად სახეზეა ანგარების მოტივი), რაც შეეხება მიზანს, იგი დაკონკრეტებულია - თავდასმა პირზე ან ორგანიზაციაზე. ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს, რომ არ შეიძლება ბანდის შექმნა ისეთი თავდასხმის მოსაწყობად, რომლის მიზანია სახელმწიფოს კონსტიტუციური წყობილების ხელყოფა ან ტერორისტული ქმედების ჩადენა. ასეთ შემთხვევაში პირთა ჯგუფის ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს არა ბანდიტიზმით, არამედ სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის შესაბამისი მუხლით.³⁵

ბრალის ფორმის მიხედვით ბანდიტიზმი ხასიათდება პირდაპირი განზრახვით. პირს გაცნობიერებული აქვს, რომ თავდასხმის განხორციელების მიზნით შეიარაღებულ დაჯგუფებას ან ხელმძღვანელობს მას. ასევე გაცნობიერებული აქვს, რომ მონაწილეობს ბანდაში ან მის მიერ მოწყობილ თავდასხმაში. თუ კი პირი შეცდომით ფიქრობს, რომ მონაწილეობას იღებს ყაჩაღურ თავდასხმაში, მისი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს ყაჩაღობად.³⁶

ფსიქოლოგიურ თეორიაში “ბრალი” განმარტებულია, როგორც ფსიქიკური დამოკიდებულება ქმედებასა და შედეგიან დელიქტებში დამდგარ შედეგისადმი. დღეს ეს თეორია უარყოფილია, რადგან გაუფრთხილებლობის, განსაკუთრებით დაუდევრობის, დროს ასეთი ფსიქიკური კავშირი არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს.³⁷

ნორმატიული თეორია კი ბრალს განმარტავს, როგორც გასაკიცხაობას. ამ თეორიის მიხედვით, ბრალი წმინდა შეფასებითი, წმინდა ნორმატიული კატეგორიაა. ფსიქოლოგიური ელემენტი, რომელიც ბრალის ფსიქოლოგიური ცნების შინაარსს ამოწურავს, ფინალისტებმა ქმედების შემადგენლობის ეტაპზე გადაიტანეს, რის შედეგადაც ბრალი წმინდა შეფასება გახდა, ხოლო განზრახვა და გაუფრთხილებლობა, როგორც შეფასების ობიექტი, ქმედების შემადგენლობის ნიშნებად იქცა.

ამ თეორიის თანახმად, ისევე, როგორც გაუფრთხილებლობა, არის მოსამართლის მიერ პირის გაცაცხვის ერთ-ერთი კრიტერიუმი და არა ბრალის შინაარსის ამომწურავი კატეგორია.

³⁵მ. ლეკვეიშვილი, ნ. თოდუა, გ.მამულაშვილი, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), გამომც., „მერიდიანი“, თბ., 2014, გვ. 596

³⁶მ. ლეკვეიშვილი, ნ.თოდუა, გ.მამულაშვილი, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), გამომც., „მერიდიანი“, 2011, თბ., გვ. 539

³⁷ო. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. სისხლის სამართლის პრობლემები. III ტომი. თბ., 2013, გვ. 89

ამა თუ იმ ქმედების განზრახ ჩამდენი უფრო მკაცრად იკიცხება, ვიდრე იმავე ქმედების გაუფრთხილებლობით ჩამდენი. ე.ი. განზრახვის დროს ბრალის ხარისხი უფრო მაღალია, ვიდრე გაუფრთხილებლობის დროს³⁸

როგორც ო. გამყრელიძე აღნიშნავს, საქართველოს 1999 წლის კოდექსი განზრახვას ბრალის ფორმად აღარ მიიჩნევს, ყოველ შემთხვევაში, ამაზე პირდაპირი მითითება კოდექსში არ გვხვდება. მიუხედავად ამისა, მე-9 მუხლის მიხედვით, განზრახვის ინტელექტუალური მომენტი მოიცავს არა მარტო ქმედებისა და შედეგის ფაქტობრივი ხასიათის, არამედ შემადგენლობის ამ ნიშნების მართლსაწინააღმდეგო ხასიათის გაცნობიერებასაც, მაგრამ ქმედების მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერება განზრახვის კი არა, ბრალის ნიშანია³⁹.

ბანდიტიზმი პირდაპირი განზრახვით ხორციელდება. ამ საკითხთან დაკავშირებით ო. გამყრელიძე აღნიშნავს: “აუცილებელ თანამონაწილეობას გულისხმობს აგრეთვე ბანდიტიზმი... თანამონაწილეობა მხოლოდ პირდაპირი განზრახვითაა შესაძლებელი. ო. გამყრელიძე თ. წერეთლის მოსაზრების საპირისპიროდ აღნიშნავს: “ავტორი აშკარად ცდება, როცა დამხმარის მოქმედებას ევენტუალურ განზრახვად აფასებს. მთავარი ის კი არ არის, დამხმარეს პირადად სურდა თუ არ სურდა მსხვერპლის მოკვლა. მთავარია, რომ მან რევოლვერი ათხოვა კაცს, ვისაც მსხვერპლის მოკვლის მიზანი ჰქონდა. ვინაიდან ამსრულებელი მოქმედებდა პირდაპირი განზრახვით და ასრულებდა განზრახი მკვლელობის უმართლობას, დამხმარეც, როცა დათანხმდა ამსრულებლის თხოვნას და რევოლვერი გადასცა მას, ამავე უმართლობას სჩადის, ესე იგი პირდაპირი განზრახვით მოქმედებს, რადგან დაეთანხმა მის განზრახვას.⁴⁰

დეტალურად უნდა განვიხილოთ აღნიშნული საკითხისადმი ნორმატიული თეორიის პოზიცია. განზრახვა არის დანაშაულის ელემენტი სუბიექტური შემადგენლობისა, რომელიც სამ კომპონენტია:

პირველი კომპონენტია განზრახვის ინტელექტუალური მომენტი. ის, პირველ რიგში, ქმედების გათვალისწინებას ეხება. პირს გათვალისწინებული უნდა ჰქონდეს, რას მოქმედებს, როგორ ხერხს ხმარობს მიზნის მისაღწევად. მაგალითად, ბანდიტურ ჯგუფში გაწევრიანების შემთხვევაში პირს გათვალისწინებული უნდა ჰქონდეს ჯგუფის არსი და მიზანი. თუ ის ბანდის დავალებას ასრულებს და მკვლელობას სჩადის, მისი განზრახვის ინტელექტუალური მომენტი, ქმედებასთან ერთად, შედეგს, ქმედებასა და შედეგს შორის მიზეზობრივ კავშირს უნდა მოიცავდეს. პირდაპირი განზრახვისათვის საკმარისია, რომ მოქმედი პირი ბანდის ამოცანათა შესრულების შესაძლებლობას ითვალისწინებდეს. არ არის აუცილებელი, მაგალითად, ბანდის

³⁸ზ. მჭავანაძე, სისხლის სამართალი (კერძო ნაწილი). ქუთ., 2000, გვ. 260-263

³⁹ო. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. სისხლის სამართლის პრობლემები. III ტომი. თბ., 2013, გვ. 182

⁴⁰იქვე, გვ. 272-274.

წევრს სჯეროდეს, რომ ბანდაში მისი წევრობა აუცილებლად ერთი კრიმინალური „საქმიანობის“ სახით განხორციელდება. საკმარისია, იგი ბანდის შესაძლებლობას ითვალისწინებდეს და ბანდიტური თავდასხმის განხორციელება სურდეს. ამასთანავე, არ არის აუცილებელი, რომ მოქმედ პირს წარმოდგენილი ჰქონდეს სისხლის სამართლის კანონით აღწერილი ქმედების ნიშნები.⁴¹

მეორე კომპონენტია ნებელობა, სურვილი იმისა, რასაც დამნაშავე სჩადის, რომ პირს უნდა სურდეს ბანდის მიზნების განხორციელება. მაგრამ, ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ შემადგენლობის ყველა ნიშნის განხორციელების სურვილი აქტიურად უნდა იყოს გამოხატული და გამოძიებამ ან სასამართლომ ეს სურვილი საგანგებოდ უნდა დაადგინოს. მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლი ითვალისწინებს თავდასხმის მიზნით შეიარაღებულ ჯგუფში მონაწილეობას. სრულიად არ არის აუცილებელი შემადგენლობის ამ ნიშნების განხორციელების სურვილის დადგენა. საკმარისია, გამოძიებამ დაამტკიცოს დამნაშავის მიერ იმის ცოდნა, რომ ის ბანდის საქმიანობაში მონაწილეობს.⁴²

მესამე კომპონენტია ბრალის თეორიის ფარგლებში მართლწინააღმდეგობის შეგნების საკითხის გადაწყვეტას, რასაც დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს. საკმარისია ქმედების შემადგენლობის დონეზე დადგინდეს, რომ პირს ფაქტობრივი გარემოებებისადმი გარკვეული დამოკიდებულება აქვს. მაგალითად, ბანდიტიზმის გამოძიებისას საკმარისია იმის დადგენა, რომ პირმა იცის ბანდაში მონაწილეობის ფაქტობრივი გარემოებები და აქვს თავდასხმის ნებელობა. მართლწინააღმდეგობის შეგნება ფართო გაგებით ბრალის ეტაპზე დგინდება. მაშასადამე, ბრალის ეტაპზე განზრახვა არის არა ფსიქიკური დამოკიდებულება, არამედ ინდივიდუალური გაკიცხვის კრიტერიუმი და შესაბამისად, ბრალის ხარისხს განსაზღვრავს.⁴³

“ბანდიტის განზრახვის” დადგენა ორ ეტაპიანია. პირველ ეტაპზე დგინდება დამნაშავის დამოკიდებულება ფაქტობრივი გარემოებებისადმი. გამოძიება ამით ამთავრებს ზოგადი სურათის მონახაზს. მეორე ეტაპზე სასამართლო უბრუნდება ამ საკითხს, მაგრამ ინდივიდუალური გაკიცხვის პოზიციიდან. აქ მოწმდება განზრახვის შესახებ მონაცემები დადგინდება ბრალი. განზრახვისადმი აღნიშნული მიდგომა ქართული სისხლის სამართლის დოქტრინის ნოვაციას და არსებითად განსხვავდება საბჭოთა მოდელისაგან, რომელიც პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკებში დღესაც არსებობს.

⁴¹ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 130

⁴²ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 131

⁴³ იქვე, გვ. 132

ბანდიტიზმის სუბიექტური მხარის შემადგენლობა პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება. შეიარაღებული ბანდის პირდაპირი განზრახვის შინაარსში შედის პირის შეგნება, რომ ორგანიზებას უწევს შეიარაღებულ ბანდას სახელმწიფო, საზოგადოებრივ დაწესებულებებსა და საწარმოებზე, აგრეთვე ცალკეულ პირებზე თავდასხმების ჩასადენად და სურვილი იმისა, რომ ორგანიზება გაუწიოს ასეთ ჯგუფს. თუმცა ბანდა შეიძლება სპეციალურ მიზანს ისახავდეს. ეს შეიძლება იყოს არამართო ორგანიზაციისა და მოქალაქის ქონების უშუალოდ დაუფლება, არამედ ასევე მკვლელობა, გაუპატიურება, გამომალვა, სხვისი ქონების განადგურება ან დაზიანება და ა.შ.

შეიარაღებულ ბანდაში მონაწილეობისას პირდაპირი განზრახვა ითვალისწინებს პირის მიერ იმის შეგნებას, რომ იგი შეიარაღებული ბანდის წევრია და სურვილს, იყოს ბანდის წევრი.

შეიარაღებული ბანდის მიერ მოწყობილ თავდასხმებში მონაწილეობის პირდაპირი განზრახვის შინაარსი იქნება პირის მიერ ამ თავდასხმებში საკუთარი მონაწილეობის ფაქტის შეგნება და აღნიშნულ თავდასხმებში მონაწილეობის სურვილი. თუ პირი მონაწილეობს შეიარაღებული ბანდის მიერ განხორციელებულ თავდასხმაში და არ აქვს შეგნებული, რომ ამ თავდასხმას შეიარაღებული ბანდა ახორციელებს, პასუხისმგებლობა უნდა დადგეს იმ დანაშაულისათვის, რომელიც პირადად მან ჩაიდინა, მაგალითად, ყაჩაღობისათვის, ანგარების მიზნით მკვლელობისათვის დასხვა.⁴⁴

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ემუხლში საუბარია იმაზე, რომ მყარი შეიარაღებული ჯგუფი თავდასხმების ჩადენის მიზნით იქმნება. ამიტომ ეს დანაშაული მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით შეიძლება იქნეს ჩადენილი. ბანდის ორგანიზატორული ფუნქციების შესრულებისას არ შეიძლება საქმე გვექონდეს არაპირდაპირ განზრახვასთან, რადგან პირი, რომელიც ორგანიზებას უწევს ბანდას და ხელმძღვანელობს მას, არ შეიძლება შეგნებულად უშვებდეს და მითუმეტეს, გულგრილად ეკიდებოდეს მის ქმედებებს. იგი თავისი ქმედებებით ადასტურებს, რომ სურს მის წინაშე დასმული ამოცანების განხორციელება. ეს სურვილი შემდეგი ქმედებებით გამოიხატება: ორგანიზება გაუწიოს ბანდას, უხელმძღვანელოს მას, მონაწილეობა მიიღოს მასში. სისხლის სამართლებრივი ნორმის დისპოზიციაში მიზნის ხსენება იმას ნიშნავს, რომ ყველა ეს ჩადენილი ქმედება გამორიცხავს მათ არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენას. ბანდის ორგანიზატორის განზრახვის შინაარსში მოცემულია იმის შეგნება და სურვილი, რომ იქმნება შეიარაღებული ჯგუფი, რომელიც მომავალში თავს უნდა დაესხას მოქალაქეებს, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს.

⁴⁴ ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 133

როდესაც ბანდიტიზმის სუბიექტურ შემადგენლობას ვეხებით, კიდეც ერთი გარემოებაა გასათვალისწინებელი. ო. გამყრელიძე აღნიშნავს, რომ ბანდიტიზმი გულისხმობს აუცილებელ თანამონაწილეობას. ამ დანაშაულის თავისებურება არის ის, რომ მისი დამთავრება შეუძლებელია თანამონაწილეობის გარეშე. ეს დანაშაული აუცილებლად მოითხოვს თანამონაწილეობას⁴⁵ თანამონაწილეობა კი მხოლოდ პირდაპირი განზრახვითაა შესაძლებელი.

ბანდის ხელმძღვანელობა (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის პირველი ნაწილი) და მის მიერ განხორციელებულ თავდასხმებში მონაწილეობა ფორმალური შემადგენლობებია. სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დასადგენად საკმარისია, განხორციელდეს ნორმით გათვალისწინებული არამართლზომიერი ქმედებები, მაგრამ ვერ ვიტყვით, რომ პირი თავის ქმედებებს არ აცნობიერებდა. პირს სურს მათი განხორციელება და მისთვის გასაგებია, რომ ეს ქმედებები საზოგადოებისათვის საშიში და არამართლზომიერია. “ფორმალურ” დანაშაულებში მართლწინააღმდეგობის შეგნება მხოლოდ ჩადენილ მოქმედებას ან უმოქმედობას მოიცავს. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლში ჩამოთვლილ ქმედებათა პირდაპირი განზრახვა შეიძლება მხოლოდ განსაზღვრული იყოს, რადგანაც იგი მკაფიოდა ერთადერთი შედეგისკენ - ბანდის შექმნის, მისი ხელმძღვანელობის და თავდასხმებში მონაწილეობისკენ - არის მიმართული.

ბანდიტიზმი, რომელიც კავშირშია თავდასხმებთან, ხორციელდება არა იმდენად თვით თავდასხმის აქტის განხორციელების გამო, როგორც ძალადობრივი ქმედება, რამდენადაც სხვა მიზნების მისაღწევად, რომლებიც კანონში, მრავალფეროვნების გამო, არარის მითითებული. მაგალითად, ბანდიტური თავდასხმისას შესაძლებელია დაზარალებულს სხვადასხვა სიმძიმის ზიანი მიადგეს, მოხდეს სიცოცხლის ხელყოფა ან სხვისი ქონების მისაკუთრება. ბანდიტური თავდასხმა უმეტესად სწორედ სხვისი ქონების მისაკუთრებისათვის ხორციელდება. ბანდის წევრთა დამოკიდებულება ყველა ამ შედეგისადმი შეიძლება შემდეგნაირად დახასიათდეს: სხვისი ქონების მისაკუთრება მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით არის შესაძლებელი. სიცოცხლის ხელყოფა ან სხეულის დაზიანება შეიძლება მოხდეს როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი (ევენტუალური) განზრახვით. მაგალითად, როდესაც დამნაშავე მსხვერპლს უმიზნებს, შესაძლოა იგი შეგნებულად უშვებდეს მის სიკვდილს ან სურდეს ეს შედეგი, რამდენადაც მისთვის ყველაზე მთავარია, გასროლით მსხვერპლის პარალიზება მოახდინოს და მას წინააღმდეგობის გაწევის შესაძლებლობა მოუსპოს. როდესაც პირი პირდაპირი განზრახვით მოქმედებს, მას შეიძლება სურდეს სრულიად განსაზღვრული შედეგის დადგომა, მაგალითად, სიკვდილი ან სხვადასხვა სიმძიმის ზიანის მიყენება. ასეთ შემთხვევაში განზრახვა მარტივად

⁴⁵ო. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. სისხლის სამართლის პრობლემები. III ტომი. თბ., 2013. გვ. 192

იქნება განსაზღვრული და პირი პასუხს აგებს კონკრეტული, სასურველი შედეგის დადგომისათვის.⁴⁶

ბანდიტური თავდასხმის სუბსუმციისას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს განზრახვის სახის დადგენას. თუ დამნაშავე, თანაზომიერი ხარისხით უშვებდა როგორც სიკვდილის დადგომას, ისე ჯანმრთელობის დაზიანებას, მაშინ იმ შემთხვევაში, როდესაც იარაღის გასროლის შედეგად მოხდა ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება და პირი უშვებდა ასეთ შედეგს სიკვდილთან ერთად, მისი ქმედება არშეიძლება დაკვალიფიცირდეს, როგორც მკვლელობის მცდელობა, რადგან დამნაშავეს განზრახვა სხეულის დაზიანებასაც მოიცავდა. ბანდიტიზმის დროს “ჯანმრთელობის დაზიანება” “თავდასხმებში” მოაზრებული არ არის. ამიტომ ასეთი შემთხვევა, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის გარდა, დამატებით სუბსუმციას მოითხოვს. თუ პირი დაზარალებულის სიცოცხლის მოსპობისათვის მარტივი განზრახვით მოქმედებდა, მისი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც მკვლელობა, გათვალისწინებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისი ქვეპუნქტით და იმავე კოდექსის 109-ემუხლით.⁴⁷

დანაშაულის ჩადენისათვის ბანდის წევრის პასუხისმგებლობა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლით არის არა კოლექტიური, არამედ ინდივიდუალური. ამიტომ ბანდის წევრმა პასუხი უნდა აგოს მხოლოდ იმ დანაშაულებისათვის, რომლებიც მოცული იყო მისი ცნობიერებით (შეგნებით).

თუ პირს, რომელიც დანაშაულებრივ ჯგუფში, კერძოდ ბანდაში მონაწილეობს, არაქვს შეგნებული ეს და მისთვის არავის მიუწოდებია ინფორმაცია, რომ ბანდის და არა სხვა ჯგუფის წევრია, დაუშვებელია მისი ბანდის წევრად განხილვა. ასეთი პირის ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც მკვლელობის მცდელობა ან ყაჩაღობა ან/და სხვა დამთავრებული დანაშაული. ყველა ასეთ შემთხვევაში პირი პასუხს აგებს იმ ქმედებისათვის, რომელიც მას შეგნებული აქვს.

საჭიროა დანაშაულებრივი ჯგუფის მონაწილე ყოველი პირი ჯგუფში ნების დათრგუნვის გარეშე შედიოდეს, შეგნებული ჰქონდეს, რომ ნებაყოფლობით შედის ბანდაში თავდასხმების ჩასადენად, და სურდეს, ე.ი. საკუთარი არჩევანის მიხედვით მოქმედებდეს. გამორიცხული არ არის, რომ ადამიანის ბანდაში ჩართვისას გამოყენებულ იქნეს ბრძანება, ან მუქარა, ან ფიზიკური ძალადობა, მაგრამ ეს უნდა იყოს ბანდაში ჩართვის ხერხი მანამ, სანამ მას არ შეეზღუდება ქმედების თავისუფლება. ადამიანის ქცევას შეგნებული, ნებელობითი ხასიათი

⁴⁶ზ.ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 136

⁴⁷ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 136-137

აქვს. პირი ექვემდებარება სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობას და სასჯელს, თუ მას აქვს შესაძლებლობა, შეიგნოს ჩასადენი ქმედების არსი და ობიექტური მნიშვნელობა, ე.ი. თუ ჩადენილ ქმედებებში თავისი გამოხატულება ჰპოვა შეგნებამ და ნებამ. ნების სავალდებულო თვისებაა თავისუფლება. ჩადენილ ქმედებაში ნების მონაწილეობა მხოლოდ მის გაკიცხვას არ ითვალისწინებს. ეს, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანის მიერ თავისი შეგნების ფარგლებში და კონკრეტულ გარემოებებშია რჩეული ქცევის აქტია.⁴⁸

თუ ადამიანი, რაღაც გარემოებათა ძალით, თავისუფალი არ არის თავისი ქცევის გარეგანი აქტის შერჩევაში, ამასთანავე, თუ მასზე გარკვეული ძალები ზეწოლას ახორციელებენ, მაშინ დაუშვებელია ქცევის არა თავისუფალი შერჩევა დანაშაულად განვიხილოთ, თუნდაც იგი კონკრეტული დანაშაულის შემადგენლობას შეიცავდეს.

თუ ბანდის წევრმა მკვლელობა იძულებით ჩაიდინა, იგი პასუხს აგებს მხოლოდ ბანდაში მონაწილეობისათვის და არამკვლელობისათვის, თუ იმყოფება ტრაგიკულიკ ოლიზიის მდგომარეობაში.

იმ პირის მიმართ, რომელსაც ბანდაში ან მის მიერ განხორციელებულ თავდასხმებში აბამენ, შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ფიზიკური იძულება, რომელიც გამოიხატება ცემით, წამებით ან ისეთ ქმედებათა ჩადენით, რომლებმაც შეიძლება პირის სიკვდილი გამოიწვიოს, მაგალითად, ყელში ხელის წაჭერა დასახრჩობად. ასეთ სიტუაციაში ადამიანის ნება პარალიზებულია; მას არა აქვს არჩევანის შესაძლებლობა, თუმცა მისთვის გასაგებია, რომ ის ქმედება, რომელსაც მისგან მოითხოვენ, მართლსაწინააღმდეგოა. ბანდაში მონაწილეობაზე თანხმობის მიღება ასეთ მდგომარეობაში არშეიძლება დანაშაულად იქნეს განხილული; პირი უნდა გათავისუფლდეს სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან. თუ ფიზიკური ძალადობა ისეთი ხასიათისაა, რომ იგი პირს შესაძლებლობას აძლევდა, თავისი ქმედება თვითონ აერჩია, ე.ი. იყო დროის შუალედი ფიზიკური ძალადობის ჩადენასა და მისგან მოთხოვნილი ქმედების ჩადენას შორის (მაგალითად, პირს მონაწილეობა უნდა მიეღო თავდასხმაში, რომელიც მეორე დღისთვის იგეგმებოდა, და მას შეეძლო მიემართა სამართალდამცავი ორგანოებისათვის ან სხვაგვარად აერიდებინა თავი თავდასხმისათვის), მაშინ ეს პირი უნდა მიეცეს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობაში თავდასხმაში მონაწილეობის შემთხვევაში, თუმცა მის მიმართ ჩადენილი ფიზიკური იძულება შეიძლება პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ გარემოებად იქნეს განხილული.⁴⁹

ბანდაში ჩასაბმელი პირის მიმართ შეიძლება ფსიქიკური ზეწოლაც განხორციელდეს. ფსიქიკურმა იძულებამ შესაძლოა პირს თავისი ქმედების შეგნება და მისი მართვის

⁴⁸იქვე, გვ. 138

⁴⁹ზ. ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისათვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 139

შესაძლებლობა დააკარგვინოს, მაგალითად, მაშინ, როდესაც მას ოჯახის განადგურების მუქარით აიძულებენ იმ ობიექტის განლაგების რუკა ან კოორდინატები მოიპოვოს, რომელზეც იგეგმება თავდასხმა.

მაშასადამე, ბანდის მონაწილის განზრახვის ინტელექტუალური ელემენტებია როგორც თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობის, ისე თანამონაწილეთა ქმედებების მართლსაწინააღმდეგო ხასიათის შეგნება და ერთობლივი დანაშაულებრივი შედეგის გათვალისწინება. განზრახვის ნებელობით ელემენტს ერთობლივი დანაშაულებრივი შედეგის დადგომის სურვილი ქმნის. ბანდის თითოეული მონაწილის განზრახვა არ მოიცავს მხოლოდ საკუთარი მართლსაწინააღმდეგო ქცევის ობიექტურ პროცესებს; ამას ემატება იმის შეგნება, რომ დანაშაულში სხვა პირებიც მონაწილეობენ და სურს მათთან ერთად მოქმედება.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლში ბანდიტიზმის შემადგენლობის აღწერისას მითითებულია რა არის თავდასხმების მიზანი. მიზანი შეიძლება უამრავი იყოს, მაგალითად, ხულიგნობა, გაუპატიურება, ბადრაგის ქვეშ მყოფ პირთა გათავისუფლება და სხვა.

პირი, რომელმაც შექმნა ბანდა ან ხელმძღვანელობს მას, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის შესაბამისად, პასუხს აგებს ბანდის მიერ ჩადენილი ყველა დანაშაულისათვის, თუ ისინი მისი განზრახვითაც არის მოცული. 224-ე მუხლის შესაბამისად, ბანდიტიზმის კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ფორმა მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით შეიძლება იქნეს ჩადენილი. ისმის კითხვა: რომელ დანაშაულებრივ ქმედებებთან მიმართებითაა დასაადგენი პირდაპირი განზრახვა? მიგვაჩნია, რომ პირდაპირი განზრახვით მოცული უნდა იქნეს ბანდის შექმნის საერთო მიზანი – ბანდის ორგანიზატორებსა და მონაწილეებს სურთ დაწესებულებებზე, საწარმოებზე, ორგანიზაციებსა და მოქალაქეებზე თავდასხმების განხორციელება. ხოლო კონკრეტული თავდასხმის მიმართ განზრახვა, მაგალითად, ადამიანთა სიცოცხლის ხელყოფისას, შეიძლება პირდაპირიც იყოს და არაპირდაპირიც, რაც მოითხოვს დანაშაულთა ერთობლიობით სუბსუმციას როგორც თავდასხმაში მონაწილეებისათვის, ისე ბანდის შემქმნელისა და ხელმძღვანელისათვის. ბანდიტიზმის სუბიექტური მხარის გაგებასთან დაკავშირებით მრავალი პრაქტიკულად მნიშვნელოვანი საკითხი წამოიჭრება.⁵⁰

თუ პირი, რომელიც არ არის ბანდის წევრი, არ ასრულებს მკვლელობის ობიექტურ მხარეს, არ ახორციელებს მსხვერპლის სიცოცხლის ხელყოფისაკენ მიმართულ ფიზიკურ ძალადობას, უშუალოდ არმონაწილეობს მკვლელობაში, მაგრამ ერთჯერად დახმარებას უწევს

⁵⁰ ზ.ელიზბარაშვილი, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისატვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014, გვ. 141-142

ბანდას (მაგალითად, ბანდიტები წინასწარ მკვლელობის ადგილზე მიჰყავს, უთმობს მათ ბინას და ა.შ.), ასეთი პირი უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც მკვლელობის დამხმარე, რომელსაც შეგნებული აქვს, რომ ორგანიზებულ შეიარაღებულ ბანდას მკვლელობაში ეხმარება. თუ პირი ბანდას სისტემატურად ეხმარება, რაც ბანდის არსებობას და თავდასხმების განხორციელებას უზრუნველყოფს, იგი არსებითად ბანდის წევრად იქცევა.

3.4. ბანდიტური დანაშაულის კვალიფიკაციის პრობლემები

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-18 მუხლი, როგორც უკვე აღინიშნა, მიუთითებს იმაზე, რომ დანაშაულის მომზადება შესაძლებელია მხოლოდ განზრახ დანაშაულებში, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ნებისმიერი სახის განზრახი დანაშაულის მომზადება არის შესაძლებელი, არამედ არსებობს გამონაკლისებიც, რომლის მიხედვით, ზოგიერთი დანაშაულებრივი ქმედების დროს შეუძლებელია მომზადება დანაშაულის სუბიექტური და ობიექტური შემადგენლობის თავისებურებების გამო. დანაშაულის მომზადება, განსხვავებით დანაშაულის მცდელობისაგან, შეუძლებელია ასევე აფექტში ჩადენილ დანაშაულებში. მაგალითად, აფექტში ჩადენილ განზრახი მკვლელობისათვის (სსკ-ის 111-ე მუხლი) მოსამზადებელი სტადია არ არის დამახასიათებელი, რადგან განზრახვა აფექტის დროს უეცრად აღმოცენდება და მაშინვე ხორციელდება. დანაშაულის მომზადების დასაბუთება პრობლემატურია დანაშაულის შემადგენლობის ობიექტური თავისებურების გამო⁵¹.

ვინაიდან დანაშაულის მომზადებას და საფრთხის შემქმნელ დელიქტებს შორის გარკვეული მსგავსებები არსებობს, სახელდობრ, ორივე შემთხვევაში ქმედებები, რომლებიც მიმართულია სამართლით დაცული ობიექტის დაზიანებისაკენ, ვერ აღწევს სასურველ შედეგს, ამიტომ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში წამოიჭრა საკითხი საფრთხის შემქმნელ დელიქტებში მომზადების შესაძლებლობის შესახებ. გაბატონებული შეხედულება ამ საკითხს დადებითად წყვეტს და ამბობს, რომ საფრთხის შემქმნელი დელიქტების დროს დანაშაულის მომზადება სავსებით შესაძლებელია, თუმცა ასეთი სახის დელიქტებში დანაშაულის მომზადების დასჯადობა მიზანშეწონილად არ მიიჩნევა⁵².

როგორც ზემოთ დამთავრებულ დანაშაულზე მსჯელობისას უკვე აღინიშნა, ფორმალურ დანაშაულებს შეიძლება მიეკუთვნოს ე. წ. კონკრეტული საფრთხის შემქმნელი დელიქტები,

⁵¹ლ.ხარანაული, დაუმთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით (შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი) სადისერტაციო ნაშრომი. თბ., 2013, გვ. 72

⁵²თ.წერეთელი, საზოგადოებრივი საშიშროება და მართლწინააღმდეგობა სისხლის სამართალში, „კავკასიური სახლი“, თბ., 2006., გვ. 219-220

მაგალითად, ყაჩაღობა (სსკ-ის 179-ე მუხლი), ბანდიტიზმი (სსკ-ის 224-ე მუხლი), ტერორისტული აქტი (სსკ-ის 323-ე მუხლი), სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენება (სსკ-ის 127-ე მუხლი) და ა. შ.

მართლაც, სადავო არ უნდა იყოს ის, რომ ზემოთ ჩამოთვლილი დანაშაულებიდან მომზადება უპრობლემოდ საბუთდება ყაჩაღობის, ბანდიტიზმის და ტერორისტული აქტის დროს,⁵³ მითუმეტეს, რომ სსკ-ის 323-ე მუხლის შენიშვნა, სადაც საუბარია დამნაშავეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლებაზე ნებაყოფლობითი ხელის აღების გამო, პირდაპირ მიუთითებს ტერორისტული აქტის დროს მომზადების შესაძლებლობაზე. მაგრამ სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ჩაყენების, როგორც კონკრეტული საფრთხის შემქნელი დელიქტის მომზადება, რა თქმა უნდა, ძალზედ საეჭვოა. იმ შემთხვევაში, თუ გაზიარებული იქნება მეცნიერების მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ბანდიტიზმი, როგორც დანაშაულის მომზადება კანონმდებელმა მომეტებული საშიშროების გამო დამოუკიდებელ დანაშაულად გამოაცხადა „delictum sui generis”⁵⁴, მაშინ გამოდის, რომ თეორიულად დასაშვებია ბანდიტიზმის მომზადება, მაშასადამე, მომზადების მომზადება. ამის საილუსტრაციოდ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში მოყვანილია ბანდიტიზმის მომზადების მაგალითი, როდესაც ადგილი აქვს ბანდის ორგანიზების მიზანმიუღწეველ ცდას.თუმცა, კრიმინალისტთა ნაწილს მიაჩნია, რომ შეუძლებელია ბანდიტიზმის მომზადება „რადგან მის შემადგენლობაში ასახულ სხვა დანაშაულთა მოსამზადებელი ქმედებები უკვე დამთავრებული დანაშაულის შემადგენლობას შეიცავს. თუ განხორციელდა ბანდიტიზმის შემადგენლობაში მოცემული ერთ-ერთი მოქმედება, ადგილი ექნება არა ბანდიტიზმის შემადგენლობაში შემავალ მოქმედებას, არამედ რომელიმე სხვა დანაშაულის მომზადებას, რადგან ბანდიტიზმი, როგორც ასეთი, დამნაშავეთა საბოლოო მიზანი არ არის. მაგალითად, თუკი შეიქმნება მყარი ბანდა, რამდენიმე ყაჩაღობის განსახორციელებლად, რომელსაც იარაღი ჯერ არ შეუძენია, ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს ყაჩაღობის მომზადებად“.⁵⁵

მაგალითი სასამართლო პრაქტიკიდან

სასამართლო განაჩენით ზ. ე. და ზ. ბ. მსჯავრდებულნი იქნენ სსკ-ის 179-ე მუხლის მე- 2 ნაწილის „ა“ პუნქტით, 236-ე მუხლის I, II და III ნაწილებით, 19-177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ და „ბ“ პუნქტებით, 19-109 მუხლის „ა“, „ზ“ და „ლ“ პუნქტებით (ახალი კოდექსი) ერთობლიობის წესით, შთანთქმის პრინციპის გამოყენებით მიესაჯათ თავისუფლების აღკვეთა

⁵³თ. წერეთელი, დანაშაულის მომზადება და მცდელობა, თბ., 1961, გვ. 192

⁵⁴ო. გამყრელიძე, სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, თინათინ წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი, თბ., 2008, გვ. 157-158

⁵⁵ი. დვალიძე, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, რედ.: ნაჭყებია. თბ., 2007, გვ. 172

11 წლით მკაცრი რეჟიმის სასაჯელადსრულებით დაწესებულებაში მოხდით. ზ. ე. და ზ. ბ. გამოძიებით დაუდგენელ პირებთან ერთად წინასწარი შეთანხმებით თავს ესხმოდნენ მოქალაქეებს ქონების დაუფლების მიზნით. ყველა ეპიზოდში ჯგუფს თან ჰქონდა „აკმ“-ის სისტემის ავტომატური იარაღი, 28 კალიბრიანი გადაჭრილი სანადირო თოფი, საბრძოლო მასალა. თავდასხმებს თან ერთვოდა როგორც მოქალაქეთა, ისე პოლიციის მუშაკთა მკვლელობის მცდელობა, მოქალაქეთათვის ჯანმრთელობის განზრახ ნაკლებად მძიმე დაზიანება, ცემა, ადამიანის სიცოცხლის მოსპობისა და ჯანმრთელობის დაზიანების რეალური მუქარა. თავდასხმის შედეგად მოპოვებულ ქონებას ჯგუფის წევრები ერთმანეთში ინაწილებდნენ. დანაშაულებრივი ჯგუფის წევრები სახლში ინახავდნენ საბრძოლო მასალას, ცეცხლსასროლი იარაღისათვის განკუთვნილ საბრძოლო ვაზნებს, მცირე კალიბრიანი შაშხანის ვაზნებს, სასიგნალო პისტოლეტებს. კოლეგიის განაჩენს, დანაშაულის კვალიფიკაციის საკითხში ვერ გავიზიარებთ.⁵⁶ მიგვაჩნია, რომ მოცემულ შემთხვევაში ჩადენილია არა შეიარაღებული ყაჩაღობა, არამედ ბანდიტიზმი, ვინაიდან ჯგუფი აკმაყოფილებს ბანდიტიზმის განსაზღვრების კანონისმიერ მოთხოვნებს, რაც გამოიხატება შემდეგი ნიშნების არსებობით: კერძოდ, ეს არის მყარი, ორგანიზებული შეიარაღებული ჯგუფი, რომელიც შედგება ორი ან მეტი პირისაგან და რომელიც წინასწარ გაერთიანებულია მოქალაქეებზე ან ორგანიზაციებზე თავდასხმების მოსაწყობად. შეიარაღებული ყაჩაღობისას კი, ყველა ამ ნიშნის ერთობლივი არსებობა არ არის აუცილებელი. ეს დანაშაული შეიძლება ჩაიდინოს ერთმა პირმაც. ამიტომ შეიარაღებული ყაჩაღობა შეიძლება არ იყოს ორი ან მეტი პირის გაერთიანება. ყაჩაღობისას არ არის აუცილებელი, რომ ჯგუფი იყოს მყარად შეკრული. აქ ჯგუფი შეიძლება შეთანხმდეს მოქალაქეებზე ან ორგანიზაციებზე ერთჯერადი თავდასხმის მოსაწყობად. ბანდიტიზმის დროს საკმარისია იარაღის ქონა და არა გამოყენება, ყაჩაღობისას კი არა მხოლოდ მისი ქონაა საჭირო, არამედ გამოყენებაც; ყაჩაღობის დროს შეიძლება იარაღად სხვადასხვა საგანი იქნეს გამოყენებული, ბანდიტიზმი კი გულისხმობს მხოლოდ ისეთ იარაღს, რომელიც ცოცხალი მიზნის დასაზიანებლად არის განკუთვნილი. ბანდიტიზმის შემადგენლობა დამთავრებულად ითვლება ბანდის შექმნის მომენტიდან, ყაჩაღობა კი დამთავრებულია თავდასხმის მომენტიდან.

აქვე ისიც უნდა ითქვას, რომ თუ აღნიშნულ დანაშაულს მივიჩნევდით ბანდიტიზმად, უკვე საჭიროც აღარ იქნებოდა მისი კვალიფიკაცია იარაღის მართლსაწინააღმდეგო შეძენის, შენახვის, ტარების და დამზადების, ქონების გატაცების, ისევე როგორც მკვლელობის მცდელობის მუხლებთან ერთობლიობით, ვინაიდან ბანდიტიზმის შემადგენლობა უკვე თავისთავში მოიცავს ამ დანაშაულებს, თუმცა აღნიშნული საკითხი ერთგვაროვნად არ წყდება

⁵⁶ ო. გამყრელიძე, გ. ტყემელიაძე. ლ. სურგულაძე. თ. ებრალიძე. სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი, თბ.2020 გვ. 44

სისხლის სამართლის თეორიაში. კერძოდ, ერთნი მიუთითებენ, რომ ბანდიტიზმი არის რთული შენადგენი დანაშაული, რომელიც მოიცავს მკვლელობას, ქონების გატაცებას და ა.შ. „ამიტომ ბანდიტური თავდასხმა, რომელიც დაკავშირებულია, მაგალითად, მკვლელობასთან ან ქონების გატაცებასთან, ვერ წარმოქმნის ორი დანაშაულის ბანდიტიზმისა და მკვლელობის ან ბანდიტიზმისა და ქონების გატაცების და ა. შ. ერთობლიობას“. „ბანდიტური თავდასხმა ყველაზე ხშირად ხდება ქონების დასაუფლებლად, მაგრამ სავსებით დასაშვებია და ცნობილიც არის სასამართლო პრაქტიკისათვის ბანდიტური თავდასხმები, რომელთაც თან ერთვოდა ქონების განადგურება ან დაზიანება, მკვლელობა, სხეულის დაზიანება, გაუპატიურება და ა.შ. ყველა მსგავსი ქმედება სავსებით შეესაბამება ბანდიტიზმის შემადგენლობას და დამატებით კვალიფიკაციას კანონის იმ მუხლებით, რომლებიც ითვალისწინებენ პასუხისმგებლობას პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულისათვის აღარ საჭიროებს“. სხვები ეყრდნობიან რუსეთის ფედერაციის უმაღლესი სასამართლოს პლენუმის განმარტებას, რომლის თანახმად ბანდიტიზმის მუხლი ადგენს რა პასუხისმგებლობას ბანდის შექმნის, ხელმძღვანელობისა და ბანდაში ან მის მიერ მოწყობილ თავდასხმაში მონაწილეობისათვის, არ ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას თავდასხმის პროცესში ბანდის წევრების მიერ განხორციელებული იმ დანაშაულებრივი ქმედებისათვის, რომელიც დამოუკიდებელ დანაშაულს წარმოადგენს. ამის გამო, ასეთ შემთხვევაში გამოყენებული უნდა იქნეს მუხლი დანაშაულთა ერთობლიობის შესახებ. ბანდიტიზმის მუხლი არ ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას დანაშაულებრივი ქმედების შესაძლებელი შედეგისათვის, რის გამოც შედეგი, რომელიც მძიმე დანაშაულის შემადგენლობას ქმნის, დამატებით კვალიფიკაციას მოითხოვს.“ რუსეთის ფედერაციის უზენაესი სასამართლოს პლენუმის ამ განმარტებას ნაწილობრივი მხარდაჭერები გამოუჩნდნენ, რომლებიც ასევე აღნიშნავენ, რომ „რამდენადაც ბანდიტიზმის დამთავრებულ შემადგენლობას ქმნის მყარი შეიარაღებული ჯგუფის შექმნის ფაქტი, რომელიც გაერთიანებულია თავდასხმის მოსაწყობად, ამდენად რაიმე შედეგის დადგომა ბანდის მოქმედებისაგან არ მოითხოვება.“ მაგრამ ეს ავტორები მხარს არ უჭერენ პლენუმის აღნიშნულ დადგენილებას იმ ნაწილში, რომელიც ამ საკითხში სხვადასხვა სიმძიმის დანაშაულისათვის დიფერენციალურ მიდგომას მოითხოვდა. პლენუმის დადგენილების მიხედვით გამოდიოდა, რომ თუ ბანდიტური თავდასხმის პროცესში ვინმე ჯანმრთელობის მძიმე ხარისხის დაზიანებას მიიღებს, მაშინ ეს ქმედება ბანდიტიზმისა და ჯანმრთელობის მძიმე ხარისხის დაზიანების მუხლებით დაკვალიფიცირდებოდა, ხოლო, თუ ბანდიტურ თავდასხმას ჯანმრთელობის ნაკლებად მძიმე ხარისხის დაზიანება მოყვებოდა, მაშინ, ერთობლიობა აღარ იქნება და მთელი ნამოქმედარი ბანდიტიზმის შემადგენლობაში ჩაჯდება. საკითხის მსგავსი გადაწყვეტის ალოგიკურობაზე თვით პლენუმის ხსენებული დადგენილების მომხრეებიც მიანიშნებენ.

ასეთ ვითარებაში სიმნელეები ექმნება პრაქტიკას, რამეთუ არ იცის, თუ რომელია ამ შეხედულებათაგან მართებული. მეორეს მხრივ, ლოგიკური არგუმენტაციის პირობებში განსხვავებულ აზრს აქვს არსებობის უფლება და ეს საჭირო და აუცილებელიც კი არის, ვინაიდან მხოლოდ ასეთ ვითარებაშია შესაძლებელი წინსვლა მეცნიერების ამა თუ იმ დარგში, ამ შემთხვევაში სისხლის სამართალში. ისმის კითხვა, როგორ უნდა მოიქცეს სასამართლო მსგავს ვითარებაში? ამასთან ისიც გასათვალისწინებელია, რომ რაკი საკანონმდებლო ფორმულის მიხედვით ბანდიტიზმის დანაშაული განსაზღვრულია მყარ შეიარაღებულ ჯგუფად ორგანიზაციაზე ან პირზე თავდასხმის მიზნით, თავისთავად გასაგებია, რომ იგი ამ თავდასხმის დროს გამოიყენებს იარაღს და მას სხვადასხვა დანაშაულებრივი შედეგიც მოყვება. კანონმდებელმა, რომ ბანდიტიზმის შემადგენლობაში იმთავითვე სხვა მძიმე შედეგებიც იგულისხმა იქიდანაც ჩანს, რომ მან არ გაითვალისწინა ამ მუხლის მეორე ნაწილის სახით ეს შედეგი, რასაც სხვა შემთხვევაში იგი წარმატებით აკეთებს კიდეც. აქ ერთადერთ გამოსავლად კანონის ცვლილება გვესახება. კანონმდებელმა ისე უნდა მოაწესრიგოს მსგავსი ვითარება, რომ სიმნელეები არ შეუქმნას პრაქტიკას. კერძოდ, უპრიანი იქნებოდა ბანდიტიზმის მუხლში გათვალისწინებული ყოფილიყო მეორე ნაწილი, რომელიც აღნიშნულ შემადგენლობას ჩამოაყალიბებდა. ხოლო, სანამ საკანონმდებლო ცვლილება არ მომხდარა ამ საკატხში, მანამ უნდა მივიჩნიოთ, რომ ბანდიტიზმის აღნიშნულ შემადგენლობაში სხვა დანაშაულებრივი შედეგების განხორციელებაც მოიაზრება და ამ მხრივ, ჩვენი აზრით, ცოდავს როგორც პლენუმის ხსენებული დადგენილება, ისე ლიტერატურაში გამოთქმული პლენუმის დადგენილებაზე დაფუძნებული შეხედულება.

ზემოთხსენებულ განაჩენში არაფერია ნათქვამი დამნაშავეების მიერ პოლიციის მუშაკების სიცოცხლის ხელყოფის თაობაზე, თუმცა ეს მომენტი საქმეში საკმაოდ მკვეთრად არის გამოკვეთილი. საკვირველია, რომ სასამართლომ სათანადო შეფასება არ მისცა ამ ფაქტს და არ ასახა იგი განაჩენის სარეზოლუციო ნაწილში. მოცემულ შემთხვევაში, როდესაც ხდება ბანდიტური თავდასხმის დროს პირის მკვლელობა ჩემი აზრით უნდა დაკვალიფიცირდეს დანაშაულთა ერთობლიობით რადგან სახეზე გვაქვს ორი განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაული, რომელსაც თავისი იდეით არ მოიცავს ბანდიტიზმი.

„სამართლებრივი აზროვნების სფეროში კაცობრიობის უდიდეს მიღწევად ითვლება ბრალეული პასუხისმგებლობის პრინციპის დამკვიდრება სისხლის სამართალში. ბრალეული პასუხისმგებლობის სრულყოფილი ანალიზი ყოვლად შეუძლებელია ნებელობითი ქცევის ანალიზის გარეშე, რომელიც, თავის მხრივ, მოითხოვს მოტივაციის, მოტივისა და მიზნის არსის

რაციონალურ და დასაბუთებულ გააზრებას.⁵⁷ „სისხლისსამართლებრივ ლიტერატურაში ყველა ავტორისათვის საერთოა ის აზრი, რომ მოტივი მოთხოვნილებითა და ინტერესით განპირობებული მამოძრავებელი ძალაა, რომელიც ადამიანის მიერ დანაშაულის ჩადენის გადაწყვეტილების მიზეზად გვევლინება, ხოლო მიზანი ის აზრობრივი მოდელია, რისი მიღწევაც პირს სურს დანაშაულის ჩადენით; თუკი მოტივი პასუხობს კითხვას – რატომ ჩაიდინა პირმა დანაშაული? მიზანი პასუხია კითხვაზე – რისკენ მისწრაფოდა დამნაშავე?⁵⁸“

„მოტივი და მიზანი, რომლებიც დანაშაულის შემადგენლობაში აუცილებელ ნიშნებადაა შეტანილი, დანაშაულთა სახეების ერთმანეთისაგან გამიჯვნის საშუალებას იძლევა. მართებულად მიუთითებს ო.გამყრელიძე, რომ უმართლობა მხოლოდ ობიექტური ნიშნებისაგან არ შედგება და ისეთი სუბიექტური ნიშანი, როგორცაა მიზანი, საშუალებას გვაძლევს, ერთმანეთისაგან გავმიჯნოთ ობიექტურად მსგავსი დელიქტებისწორედ მიზანი მიუთითებს იმაზე, რომ ობიექტურად მსგავსი ქმედებები სხვადასხვა ობიექტს ხელყოფს. ამიტომ ზოგიერთი სუბიექტური ნიშანი მთლიანად არ მიეკუთვნება ბრალს.

სისხლის სამართლის თეორიაში დანაშაულის შემადგენლობას განსაზღვრავენ როგორც სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული ობიექტური და სუბიექტური ნიშნების ერთობლიობა, რომლებიც ახასიათებენ მოცემულ ქმედებას როგორც კონკრეტულ დანაშაულს. დანაშაულის შემადგენლობის ცნება მოიცავს ოთხი ჯგუფის ნიშანს, რომელთაც ეწოდება დანაშაულის შემადგენლობის ელემენტები. ესენია: ობიექტი, ობიექტური მხარე, სუბიექტი და სუბიექტური მხარე.

ქმედების შემადგენლობის ობიექტური მხარისათვის (ობიექტური შემადგენლობისათვის) დმახასიათებელი ნიშანია ქმედების დანაშაულებრიობა, დანაშაულებრივი შედეგი და მიზეზობრივი კავშირი დანაშაულებრივ ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის.

შედეგი არის დანაშაულებრივი შემადგენლობის აუცილებელი ელემენტი, რომელიც შეიძლება გამოწვეული იქნას, როგორც მოქმედებით ისე უმოქმედობით. იმისათვის, რომ დადგინდეს თუ რაოდენ საზოგადოებრივად საშიშ საქმესთან გვაქვს საქმე, საჭიროა კარგად იქნას შესწავლილი ქმედებასა და ამ ქმედებით გამოწვეულ შედეგს შორის მიზეზობრივი კავშირი. მართლსაწინააღმდეგობის ხარისხის დადგენა ხდება ქმედების გამოხატვის ფორმით, ზიანის სიდიდით, ობიექტის მნიშვნელობით და ა.შ. მიზეზობრივი კავშირის დადგენა საჭიროა მხოლოდ შედეგიან დანაშაულებაში. დანაშაულებრივმა ქმედებამ შეიძლება გამოიწვიოს ფიზიკური, ქონებრივი და მორალური ზიანი, რომლებიც შესაბამისად სისხლის სამართლის დაცვის ობიექტს წარმოადგენენ. მიზეზობრივი კავშირის დადგენა გვაძლევს იმის

⁵⁷ი. დვალიძე, მოტივი და მიზანი საქართველოს სისხლისსამართლებრივ დოქტრინაში, /ჟურ. „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, N2-3, 2007, გვ. 238

⁵⁸ იქვე, გვ. 242

საშუალებას, რომ დავადგინოთ და განვსაზღვროთ დანაშაულებრივი ქმედების სახე (კატეგორია). მიზეზობრივ კავშირის დადგენით უნდა მოხდეს დანაშაულებრივი ქმედების საშუალებების განსაზღვრა, ისევე როგორც ბრალის ფორმების დადგენა.

დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის ერთ-ერთ ძირითად ელემენტს ქმედება წარმოადგენს, რომელიც მოქმედებასთან ერთად, დანაშაულებრივ უმოქმედობასაც მოიცავს⁵⁹.

სისხლის სამართლის მეცნიერებაში ქმედების შესახებ სხვადასხვა თეორია განვითარდა, თუმცა თანამედროვე სისხლის სამართლის დოგმატიკაში გაბატონებული პოზიცია ქმედების „სოციალურ თეორიას“ უკავია. აღნიშნული თეორია მოქმედების სოციალურ არსს ანიჭებს უპირატესობას, რომელიც გამოიხატება ადამიანის ბატონობის ქვეშ მოქცეულ ან მოქცევად სოციალურად მნიშვნელოვან ქცევაში⁶⁰. გულისხმობს ადამიანის ქცევაში განსაზღვრულ მიზნებსა და მოტივებს. ქცევის ობიექტური მხარე ნიშნავს ადამიანის ზემოქმედებას ობიექტურ გარე სამყაროზე ნებისყოფის გარეგანი გამოვლინებით, რომელსაც ადგილი აქვს როგორც მოქმედებაში, ასევე უმოქმედობაში. ამდენად, ქმედება ობიექტური და სუბიექტური მომენტების ერთიანობას წარმოადგენს.⁶¹

ქცევას, რომელსაც ნებელობა არ ახასიათებს სისხლისსამართ-ლებრივად ირელევანტურია. მაგალითად, რეფლექსური მოძრაობა, სისხლისსამართლებრივი ინტერესის საგანს არ წარმოადგენს, რადგან ამ დროს ნებელობა სრულებით გამორიცხულია. ანალოგიურ ვითარებას აქვს ადგილი აგრეთვე დაუძლეველი ძალის დროს (*vis absoluta*)⁶², მაგალითად, დედა ჩაკეტეს ყაჩაღებმა სარდაფში, რის გამოც, მას არ ჰქონდა შესაძლებლობა, დახმარებოდა განსაცდელში მყოფ საკუთარ ჩვილს. ამ ვითარებისგან განსხვავდება ისეთი შემთხვევა, როდესაც, მაგალითად, ჩაკეტილ ოთახში შეიარაღებული ა. მოკვლით ემუქრება ბ. თუ ეს უკანასკნელი საწამლავს არ შეუყვანს ვენაში დ.-ს. ბ.- ე იძულებულია საკუთარი სიცოცხლის გადარჩენის მიზნით, დაემორჩილოს ა.-ს კატეგორიულ მოთხოვნას და შეუყვანს საწამლავს ვენაში დ.-ს, მაგრამ დ.-ე, ძლიერი ორგანიზმის წყალობით, გადარჩება. მიუხედავად იმისა, რომ ამ მაგალითში ადგილი აქვს განზრახ მკვლელობის მცდელობის უმართლობას, დ.-ს პასუხისმგებლობა არ დაეკისრება ბრალის არ არსებობის გამო (*vis compulsiva*), რადგან იგი იმყოფება იძულებითი უკიდურესი აუცილებლობის მდგომარეობაში.⁶³

ქმედება ფართო ცნებაა და მას ადგილი აქვს როგორც დანაშაულის მომზადებისა და დანაშაულის მცდელობის სტადიაზე, ასევე დამთავრებული დანაშაულის ეტაპზე. ამიტომ

⁵⁹ თ. წერეთელი ტყეშელიაძე გ., მოძღვრება დანაშაულზე, თბ., 1969, გვ. 169

⁶⁰ მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, თბ., 2013, გვ. 88

⁶¹ თ. წერეთელი, გ. ტყეშელიაძე, მოძღვრება დანაშაულზე, თბ., 1969, გვ. 168

⁶² თ. წერეთელი, გ. ტყეშელიაძე, მოძღვრება დანაშაულზე, თბ., 1969, გვ. 173

⁶³ მ. ტურავა, სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი). დანაშაულის მოძღვრება. მერიდიანი თბ., 2011, გვ. 164

მცდელობის დასადგენად მხედველობაშია მისაღები ისეთი ქმედება, რომელიც დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელებას წარმოადგენს. სწორედ ამიტომ, კანონმდებელმა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-19 მუხლში დანაშაულის მცდელობის ობიექტურ წინაპირობად ქმედების განხორციელების უშუალო დაწყება მიიჩნია⁶⁴. მცდელობის ათვლის წერტილად შეიძლება აღებულ იქნეს სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილით გათვალისწინებული კონკრეტული დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელების დაწყების მომენტი, რომელიც უახლოვდება დანაშაულებრივ შედეგს, ზოგჯერ კიდევ აღწევს მას. ასეთი ქმედება, თავის მხრივ, უპირისპირდება ისეთ საქმიანობას, რომელიც მისგან დროში და სივრცეშია დაშორებული და დანაშაულის ჩასადენად მხოლოდ პირობებს ქმნის („შერეული თეორია“). ქმედების დანაშაულის მცდელობად შეფასებისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება პირველი და ბოლო აქტის დადგენას, რათა მცდელობა გაიმიჯნოს, ერთი მხრივ, დანაშაულის მომზადებისაგან, ხოლო, მეორე მხრივ, დამთავრებული დანაშაულისაგან⁶⁵. ქმედების მცდელობად შეფასება ზოგჯერ დამოკიდებული არ არის სისხლის სამართლის კერძო ნაწილში აღწერილ დანაშაულის შემადგენლობის თავისებურებებზე. მაგალითად, არის ე.წ. *actio libera in causa*-ს ისეთი შემთხვევა, სადაც დამნაშავე პასუხისმგებლობისგან დაღწევის მიზნით, თავს შეურაცხად მდგომარეობაში ჩაიყენებს, იმისათვის, რათა შემდგომ დანაშაულებრივი ჩანაფიქრი განხორციელოს, მაგრამ დანაშაულს ვერ ასრულებს.

ქართული სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოთქმულია შეხედულება, რომლის თანახმად, ე. წ. *actio libera in causa*-ს შემთხვევაში, „ბრალუნარიანობის წინარე ეტაპზე გადატანის თეორიის“ მიხედვით, პირი უნდა დაისაჯოს, როგორც შერაცხადი პირი. ამ შემთხვევაში, პასუხისმგებლობის დასაბუთება ემყარება ფაქტს, რომლის მიხედვით, პირმა თვითონ ჩაიყენა თავი „დეფექტურ“ მდგომარეობაში. ამიტომ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში განვითარებული შეხედულების თანახმად, აცტუო პრაეცედენი მცდელობის სტადიას წარმოადგენს⁶⁶.

დანაშაულის სპეციფიკურ ნიშანს მისი დასჯადობა წარმოადგენს, რადგან ყოველ შემადგენლობას თან ახლავს სანქცია. მაშასადამე, არ არსებობს დანაშაულის შემადგენლობა დასჯადობის გარეშე. შესაძლებელია, რომ სასჯელი პრაქტიკაში საერთოდ არ იყოს გამოყენებული, თუ არსებობს სასჯელისაგან გათავისუფლების სამართლებრივი საფუძველი, თუმცა ამით დანაშაულს დასჯადობის ნიშანი არ ისპობა. ვიდრე ქმედება სოციალურად საშიშ ხასიათს ატარებს, მისი დასჯადობა გამორიცხული არ არის.⁶⁷

⁶⁴მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, თბ., 2013, გვ. 309

⁶⁵ უზენაესი სასამართლო სახელმძღვანელო წინადადებები და რეკომენდაციები თბ., 2007, გვ. 15

⁶⁶ მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა თბ., 2013, გვ. 219

⁶⁷ გ. ნაჭყებია, სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობა და დანაშაულის ცნება, თბ., 2002, გვ. 162-164.

დანაშაულის მცდელობა დანაშაულის გამოვლენის ფორმას წარმოადგენს, ამიტომ დასჯადობა ასევე მცდელობის ობიექტურ ნიშნად მიიჩნევა. საქართველოს მოქმედი სისხლის სამართლის კანონმდებლობის მე-19 მუხლის მე-2 ნაწილი ითვალისწინებს მცდელობისათვის პასუხისმგებლობის დაწესების ზოგად ასპექტებს, რომლის თანახმად, „სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა მცდელობისათვის განისაზღვრება ამ კოდექსის შესაბამისი მუხლით, რომლითაც გათვალისწინებულია პასუხისმგებლობა დამთავრებული დანაშაულისათვის, ამ მუხლზე მითითებით“. ამ ნორმის ტექსტის თანახმად, დანაშაულის მცდელობა სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილში თავისთავად გათვალისწინებული არ არის და მისი დასჯადობა უშუალოდ არ გამომდინარეობს კერძო ნაწილის მუხლებიდან.

თავი IV. ბანდიტიზმის განსხვავება მომიჯნავე შემადგენლობებისგან

არსებობს ორგანიზებული დანაშაულის ისეთი კონკრეტული ფორმები, როგორცაა: ტრეფიკინგი, ქურდული ცხოვრების წესი და მასთან დაკავშირებული პრობლემები, აგრეთვე ფულის გათეთრება. კერძოდ, უფრო კონკრეტულად უნდა მოხდეს ქმედების საზოგადოებრივი საშიშროებისა და კრიმინალიზაციის სხვა კრიტერიუმების ანალიზი. მით უფრო, რომ “ორგანიზებული დანაშაული” და “დანაშაულში თანამონაწილეობა,” ამ მიმართებით, იგივეობრივი არაა, რადგან ორგანიზებულ დანაშაულში შეიძლება აღმოჩნდეს ისეთი, რომელიც დანაშაულში თანამონაწილეობის წესით დაკვალიფიცირებული ვერ იქნება. ასეთია, მაგალითად, ე.წ. “აუცილებელი თანამონაწილეობის” ფორმები⁶⁸. ასეთია, კერძოდ, უკანონო შეიარაღებული ფორმირების შექმნა, ხელმძღვანელობა ან მასში მონაწილეობა (სსკ-ის 223-ე მუხლი); ბანდიტიზმი (სსკ-ის 224-ე მუხლი); მასობრივი არეულობა (სსკ-ის 225-ე მუხლი) და ზოგიერთი სხვა.

კერძოდ, არსებობს დანაშაულში თანამონაწილეობის რამდენიმე ფორმა. პირველი, ამ მხრივ, არის დანაშაულში თანამონაწილეობა როლების განაწილებით (ორგანიზატორი, წამქეზებელი და დამხმარე), მაგრამ თანამონაწილეობის ფორმით შეუძლებელია დაკვალიფიცირდეს, მაგალითად, ბანდიტიზმი, ან მასობრივი არეულობა, რადგან ამ სახის დანაშაულში ფაქტობრივი მონაწილეობა იურიდიულად ამგვარ კვალიფიკაციას არ ექვემდებარება. კერძოდ, ბანდაში რიგითი მონაწილე არც ორგანიზატორია, არც წამქეზებელი და არც დამხმარე, იმის მიუხედავად, რომ ბანდაში შეიძლება იყვნენ მეორეხარისხოვანი წევრებიც. ეს მით უფრო ითქმის მასობრივი არეულობის შესახებაც, რადგან აქ დანაშაულში ფაქტობრივი მონაწილეობაა, ხოლო იურიდიულად საკითხი წყდება სხვაგვარად. მაგალითად, მასობრივი არეულობის მხოლოდ მომწყობი, ხელმძღვანელი, ანდა აქტიური წევრი შეიძლება იქნეს მიცემული სისხლის-სამართლებრივ პასუხისგებაში. ამ მიმართებით თანაამსრულებლობის წესიც შესამოწმებელია. მოკლედ გვინდა ყურადღება მივაქციოთ ე.წ. ქურდული სამყაროს წევრობის ცნებას სსკ-ის 223¹ - ე მუხლის მიხედვით. აქ არასწორია გამოყენებული ცნება “კანონიერი ქურდობა”, თითქოს ქურდობა კანონიერი შეიძლება იყოს. ცხადია, კანონმდებელს მხედველობაში ჰყავს პირი, რომელიც ქურდულ სამყაროში დადგენილი წესის მიმდევარია, მაგრამ უკეთესი იქნებოდა, თუ აქ შეიცვლებოდა როგორც ტერმინი (“კანონიერი ქურდობა”), ისე ამ მუხლის შინაარსი. ჯერ ერთი, ქურდული სამყარო, როგორც წესი, დაკავშირებულია ორგანიზებულ დანაშაულთან. ამიტომაც, რომ ე.წ. “კანონიერი ქურდის” ცნება ორგანიზებულ დანაშაულთან კავშირში

⁶⁸ ო. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, თბ., 2008, გვ. 192.

განიხილება. სხვას რომ თავი დავანებოთ, ქურდული ცხოვრების წესის აღიარება არაა საკმარისი, რომ ქმედების შემაღგენლობა ჩამოყალიბდეს. კერძოდ, ქურდული ცხოვრების წესი გულისხმობს ამ ცხოვრების წესის აქტიურ პროპაგანდას, ამგვარი ცხოვრების წესის გავრცელების მიზნით მასში მოზარდების, ახალგაზრდების ჩაბმას, ქურდულ გარჩევებს და ე.წ. “ქურდულ სასამართლოს” და სხვა (მაგალთად, ქურდული სალაროს შექმნა)⁶⁹. ყოველივე ეს კი იმდენად საშიშია, რომ ამ ქმედების კრიმინალიზაცია აუცილებელი იყო და რჩება ასეთად. ამიტომ ამ მხრივ უფრო ზუსტი საკანონმდებლო შემაღგენლობის შექმნის მიზნით მიზანშეწონილი იქნებოდა მითითება ქურდული ცხოვრების წესის თუნდაც რამდენიმე მაგნე, განუყრელ ნიშანზე, რათა ამ მხრივ ბოლო მოეღოს ისეთ სპეკულაციებს, რომ ქართული სახელმწიფო თითქოს ებრძვის არა დანაშაულს, არამედ აზრს, სურვილს და სხვა ამგვარ სუბიექტურ ფენომენებს. ეს საჭიროა იმისთვის, რომ პასუხისმგებლობა ქურდული ცხოვრების წესის ხასიათს დაუკავშირდეს. ეს ბოლოს და ბოლოს, საჭიროა იმისათვის, რომ ქურდული ცხოვრების მიმდევარს ჰქონდეს მისი ქმედების მართლწინააღმდეგობის შეგნება. ეს უკანასკნელი კი, როგორც ცნობილია, ბრალის აუცილებელი ნორმატიული წანამდღვარია⁷⁰. ყოველივეს გათვალისწინებით შეგვიძლია ვთქვათ , რომ ბანდიტიზმისათვის ,როგორც დანაშაულის რთული ფორმისთვის დამახასიათებელი ერთ-ერთი მთავარი ნიშანია იარაღი რომელიც უნდა იყოს ცეცხლსასროლი ან სხვა მსგავსი რაც არაა დამახასიათებელი ქურდული სამყაროსთვის , ქურდული სამყარო უფრო შიდა წესრიგზე და იერარქიაზეა ორიენტირებული რასაც ვერ ვიტყვით ბანდიტიზმზე , ბანდის მიზანია თავდასხმების მოწყობა ხოლო, ამ შემთხვევაში შეგვიძლია ვთქვათ ქურდული სამყარო უფრო „გარჩევებზეა“ ორიენტირებული , ქურდული სამყარო უპირატესად მოგების მიზნით არის გამსჭვალული , ბანდიტიზმისთვის კი თავდასხმა და იარაღია უპირატესი.

გასათვალისწინებელია კიდევ ერთი გარემოება. ზოგჯერ, აღნიშნავს ო.გამყრელიძე, კანონმდებელი ამა თუ იმ დანაშაულის მომზადებას, როცა ასეთი ქმედება ძალიან დიდ საფრთხეს ქმნის, დამოუკიდებელ დანაშაულად აცხადებს. ამის კლასიკურ ნიმუშად შეიძლება დავასახელოთ ბანდიტიზმი. სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლით ბანდიტიზმის შემაღგენლობა ასეა ფორმულირებული: “მყარი შეიარაღებული ჯგუფის (ბანდის) შექმნა ან ხელმძღვანელობა პირზე ან ორგანიზაციაზე თავდასხმის მიზნით..⁷¹” და ა.შ. მყარი შეიარაღებული ჯგუფის შექმნა ვინმეზე თავდასხმის მიზნით ფაქტიურად დანაშაულის

⁶⁹ ორგანიზებული დანაშაულის თანამედროვე გამოვლინებების კრიმინალიზაციისა და სამართალ-შეფარდების პრობლემები ქართულ სისხლის სამართალში, თბ., 2012 გვ. 43 https://www.tsu.ge/data/file_db/library/organizebuli%20danashauli.pdf

⁷⁰ გ. ლობჯანიძე, ორგანიზებული დანაშაულობა და ხელისუფლება, თბ., 2010 გვ.135

⁷¹ ო. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. ზოგადი ნაწილი. თბ., 2008 გვ. 157.

მომზადების სტადიაა. მაგრამ კანონმდებელმა ეს მოქმედება მომეტებული საშიშროების გამო დამოუკიდებელ დანაშაულად გამოაცხადა.

შეიარაღებული ფორმირების ორგანიზაციიდან ან მასში მონაწილეობისგან, ბანდიტიზმი განსხვავდება მიზნების და საქმიანობის მიხედვით. შეიარაღებული ფორმირება არ ახორციელებს თავდასხმას მოქალაქეებზე ან ორგანიზაციებზე. ამ ფორმირების მიზნებია ადამიანების სამხედრო მომზადება პოლიტიკურ, სოციალურ, ეროვნულ ან რელიგიურ კონფლიქტებში მომავალი მონაწილეობისათვის. არალეგალური შეიარაღებული ჯგუფის შექმნა აუცილებელი ქმედებების შედეგია. ასეთი ქმედებები მოიცავს, მაგალითად, ფორმირების შექმნის შესახებ გადაწყვეტილების შემუშავებას და მიღებას, მისი სტრუქტურის განსაზღვრას, მონაწილეთა შერჩევას, ლიდერების დანიშვნას, დაფინანსებასთან დაკავშირებულ საკითხების მოგვარებას, მატერიალურ უზრუნველყოფას. გარდა ამისა, როგორ შეიძლება ჩაითვალოს კანონიერი სამხედრო ფორმირების "გადასვლა" უკანონოზე, თუკი იგი განხორციელდა მოქმედი კანონის დარღვევით და შემდგომში ამგვარი ფორმირების საქმიანობა ეწინააღმდეგებოდა კანონის ნორმებს. უკანონო შეიარაღებული ფორმირების შექმნა ითვლება იმ მომენტიდან როდესაც ფორმირება მზად არის შეასრულოს დასახული მიზნები და ამოცანები. ამასთან დაკავშირებით, პრაქტიკაში, ჩნდება პრობლემა - უკანონო შეიარაღებული ფორმირების შექმნის მომენტის განსაზღვრა, თუ მან ჯერ კიდევ არ დაიწყო საკუთარი გეგმების განხორციელება, თუ ფორმირებით და ბანდით ვგულისხმობთ მინიმუმ ორი ადამიანის დაჯგუფებას, მაშინ მისი შექმნის მომენტი უნდა ჩაითვალოს მისი შემადგენლობაში მინიმუმ ერთი სხვა პირის ორგანიზატორის მონაწილეობის მომენტად⁷².

ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტის გათვალისწინებით, უკანონო შეიარაღებული ფორმირების შექმნა უნდა ჩაითვალოს დასრულებული იმ მომენტიდან, როდესაც მისი მართვა ხდება, აქვს იარაღი, საბრძოლო მასალა და სხვა იარაღი, განსაზღვრულია მისი საქმიანობის მიზნები და ამოცანები და მზად არის მოქმედებისთვის.

არალეგალური შეიარაღებული ფორმირების შექმნის ეტაპზე, ისევე როგორც ბანდის შექმნის ეტაპზე, შესაძლებელია სიტუაციები, რომლის დროსაც მიმართულია პირის აქტიური მოქმედება, რომელიც მის კონტროლს მიღმა გარემოებებიდან გამომდინარე, არ იწვევს ამგვარი წარმონაქმნის შექმნას. ამ შემთხვევაში, ეს აქტი უნდა შეფასდეს, როგორც არალეგალური შეიარაღებული ჯგუფის შექმნის მცდელობა. ორი ან მეტი ადამიანის შეთქმულება ასევე ემყარება ამ კონცეფციას, რადგან ეს განიხილება, როგორც არალეგალური შეიარაღებული ფორმირების შექმნის საწყის ეტაპზე: ერთი იზიდავს მეორეს, რომელიც თანახმაა და მომავალში

⁷² Н.И. Сальникова, Незаконное вооруженное формирование не является разновидностью преступного сообщества // Российский следователь. 2005. N 3. Ст. 22

ისინი ერთად შეთანხმდნენ, რომ შეასრულონ ფორმირების ორგანიზატორთა როლი. ეს ქმედებები ასევე განეკუთვნება უკანონო შეიარაღებული ჯგუფის შექმნის მცდელობის ნიშანს.⁷³

უნდა აღინიშნოს, რომ უკანონო შეიარაღებული ჯგუფის შექმნა ან მასში მონაწილეობა თავდაპირველადვე დანაშაულებრივი ქმედებაა, მაგრამ დღეს ეს არ არის მხოლოდ დანაშაული, არამედ ექსტრემიზმის ერთ-ერთი ყველაზე გამოხატული ფორმა და ამ საქმიანობის განმახორციელებელი პირების სისხლისსამართლებრივი დევნა მოითხოვს არა მხოლოდ თავად აქტის სწორ სისხლის-სამართლებრივ კვალიფიკაციას, არამედ ყველა სოციალურ-პოლიტიკურ, კრიმინოლოგიურ, კრიმინალურ-სამართლებრივ და სოციალურ ასპექტს, რომლებიც ხელს უწყობდნენ ამ ფენომენის გაჩენას.

კანონის მიხედვით, რეკეტი არის შემოსავლის ან სხვაგვარი ქონებრივი სარგებლის სისტემატიური მიღების მიზნით წარმოებული არაერთჯერადი და ორგანიზებული საქმიანობა, რომელიც დაკავშირებულია განზრახი დანაშაულის ჩადენასთან (თუ არ არის გაქარწყლებული ან მოხსნილი ნასამართლობა), თუ ის განხორციელდა ორჯერ მაინც ხუთი კალენდარული წლის განმავლობაში, რომელშიც არ შედის რეკეტირის დაპატიმრებისა და სასჯელის მოხდის ვადა. რეკეტულ დაჯგუფებად ითვლება თავისი საქმიანობით რეკეტთან დაკავშირებული იურიდიული პირი, ასევე ფიზიკურ ან/და იურიდიულ პირთა ნებისმიერი გაერთიანება.

ბანდიტიზმის შემადგენლობაში ძირითადი მიზანი კი თავდასხმა, ხოლო ქონებრივი სარგებლის მიღება არის ბანდის ერთ-ერთი, ე.წ. ლოკალური მიზანი. რეკეტისათვის კი ეს მიზანი შემადგენლობის ძირითად ელემენტს წარმოადგენს.

- დანაშაულის ობიექტური მხარის მნიშვნელოვანი დამთხვევა. ბანდიტიზმი არის თავდასხმა მოქალაქეებზე ან ორგანიზაციებზე, რომლებიც დაკავშირებულია ძალადობის გამოყენებასთან, ან მისი გამოყენების საფრთხესთან.

- ჯგუფური დანაშაული და ბანდიტიზმი არსებული სისხლის სამართლის თვალსაზრისით არის ორგანიზებული ჯგუფი. ბანდა და შეიარაღებული ორგანიზებული ჯგუფი, რომლებიც ყაჩაღობას ასრულებენ, რადგან ორგანიზებული ჯგუფები ფლობენ სტაბილურობას და წინასწარ გაერთიანებულნი არიან დანაშაულის ჩასადენად.

- ბანდის მსგავსება და ორგანიზებულ შეიარაღებული ჯგუფთან უკავშირდება მათ შეიარაღებას.

თეორიულად საკამათოა საკითხი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი ბანდიტიზმს და შეიარაღებულ ძარცვას შორისაც. მცდელობები, რომ ეპოვათ განსხვავება ამ დანაშაულებს

⁷³ Ю.С Бирюков., Особенности расследования преступлений об организации незаконного вооруженного формирования или участия в нем: по материалам республик Северного Кавказа: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2002. <https://www.dissercat.com/content/osobennosti-rassledovaniya-prestuplenii-ob-organizatsiinezakonno-go-vooruzhennogo-formirovan> (უკანასკნელად გადამოწმებულია 23.07.2020)

შორის. ზოგიერთი მკვლევარი შემოიფარგლება მხოლოდ სათანადო კვალიფიკაციის შემუშავებით. მაგალითად, ვ. კაჩალოვი აღნიშნავს, რომ ”ბანდის ორგანიზატორის ქმედებები, რომელმაც ჩაიდინა ყაჩაღობა, უნდა შეფასდეს როგორც ბანდის შექმნა და ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი ყაჩაღობა”⁷⁴. ამასთან დაკავშირებით, მართალია ვ.მ. ბიკოვი, რომელიც ირწმუნება, რომ ”აბსოლუტურად შეუძლებელია განასხვავოთ ბანდა და შეიარაღებული ორგანიზებული ჯგუფი, რომლებიც ყაჩაღობდნენ ... უბრალოდ უნდა ვაღიაროთ, რომ ორგანიზებული და შეიარაღებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი ყაჩაღობა ბანდიტიზმია ...”⁷⁵. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ დანაშაულებს აქვთ სხვადასხვა ობიექტი (ერთ შემთხვევაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოება, მეორე შემთხვევაში საკუთრება და ჯანმრთელობა), დანაშაულის მიზანი, ობიექტური მხარე (ბანდაში მონაწილეობამ შეიძლება დაფინანსების ფორმა მიიღოს, მისი იარაღით, მანქანებით უზრუნველყოფა და მარცვა მსხვერპლის თავდასხმაში, ძალადობის გამოყენებაში გამოიხატება.

⁷⁴ В.В. Качалов, Особенности квалификации действий организатора или руководителя организованной группы или преступного сообщества (преступной организации) // Правовые и социальные исследования: Сборник научных трудов. Выпуск 4. Тула, 2010. Ст. 44-47

⁷⁵ В. М. Быков, Как разграничить бандитизм и разбой // Российская юстиция. 2001. N 3. Ст. 52 – 53

თავი V. კვლევის შედეგები

ამრიგად, ბანდიტიზმის კრიმინალურ-სამართლებრივი კვალიფიკაციის აღმოცენების ისტორიის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ეს განსაკუთრებით საშიში დანაშაულია, რაც გამოიხატება სხვადასხვა ფორმით. ამასთან, სახელმწიფოსა და ეკონომიკური სისტემის განვითარებასთან ერთად, ბანდიტიზმის კონცეფცია და მისი შემადგენლობის ნიშნები დროთა განმავლობაში შეიცვალა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, უნდა აღინიშნოს, რომ საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი უსაფრთხოების წინააღმდეგ მიმართულ ერთ-ერთი ყველაზე საშიშ დანაშაულს წარმოადგენს ბანდიტიზმი. ბანდიტიზმი, როგორც საშიში დანაშაული, სხვადასხვა ფორმით ვლინდება.

კვლევის შედეგად მივედი დასკვნამდე, რომ ბანდა უნდა იქნას გაგებული, როგორც ორი ან მეტი პირის ორგანიზებული შეიარაღებული ჯგუფი, რომლებიც წინასწარ გაერთიანდნენ დანაშაულის ჩადენისთვის და მათი ქმედებები გამიზნულია შორს მიმავალ და მასშტაბურ გეგმებზე, რომელიც არ შემოიფარგლება მხოლოდ ქონებრივი სარგებლის მიღებით.

ბანდიტიზმისგან განსხვავებით ყაჩაღობის მეკვალიფიცირებელი ძირითადი ნიშანია ქონებრივი სარგებლის მიღება. ამასთანავე ქმედების ბანდიტიზმად კვალიფიკაციისათვის ყაჩაღობისგან განსხვავებით აუცილებელია ჩადენილი ქმედება განხორციელებული იყოს იარაღით, რომელშიც მოიაზრება ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღი, ხოლო ყაჩაღობის შემთხვევაში აუცილებელი პირობა არ არის მისი გამოყენება.

შეგვიძლია ასევე ვისაუბროთ ბანდიტიზმისა და ქურდული სამყაროს წევრობის კვლევის შედეგად მიღებულ დასკვნაზე, რომლითაც ვგებულობთ, რომ ბანდიტიზმი ორიენტირებულია გარკვეული ჯგუფის შექმნაზე თავდასხმების განსახორციელებლად ხოლო ქმედების ქურდული სამყაროს წევრობის კვალიფიკაციისათვის აუცილებელია იმ ქურდული წესების აღიარება და მის საფუძველზე გარკვეული ქმედებების განხორციელება რომელიც ირიბად მიმართულია ქურდული სამყაროს გაძლიერებისთვის. ასევე, ქურდული სამყაროს წევრობისათვის აუცილებელი არ არის შეიარაღება ბანდიტიზმისგან განსხვავებით.

განხილულ მასალებზე დაყრდნობით ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ ბანდის შექმნა, ასევე მასში მონაწილეობა, როგორც წესი, გულისხმობს არა ერთი, არამედ მრავალი დანაშაულის ჩადენას, ე.ი. ხანგრძლივ კრიმინალურ საქმიანობას, რაც მას განასხვავებს სხვა სახის ჯგუფური დანაშაულებებისგან. ჩემი აზრით ქმედების ბანდიტიზმად კვალიფიკაციის პრობლემა დგება

მაშინ, როდესაც სხვა ორგანიზებული დანაშაულებრივი ქმედება მაქსიმალურად მიახლოებულია ამ უკანასკნელთან.

ამრიგად დასკვნის სახით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ბანდიტიზმი არის დანაშაული საზოგადოებრივი უსაფრთხოების წინააღმდეგ, ე.ი. სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დასჯადი ქმედება, რომელიც უხეშად არღვევს ყოველდღიური ცხოვრების წესს და საფრთხეს უქმნის ადამიანების თავისუფალ საქმიანობას.

დასკვნა

ბანდიტიზმი, როგორც ორგანიზებული დანაშაულის ერთ-ერთი სახე გამოირჩევა სიმყარით. იგი განეკუთვნება ე.წ „ფორმალურ/შეკვეცილი შემადგენლობის“ დანაშაულის კატეგორიას ანუ ეს იმას ნიშნავს, რომ მისი დამთავრების მომენტი ადრეულ სტადიაზე გადმოტანილი და დამთავრებულად ითვლება ბანდის შექმნის მომენტიდან, თუნდაც მას ჯერ არ ქონდეს ჩადენილი/განხორციელებული არცერთი თავდასხმა. თითქმის საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ მყარი შეიარაღებული ჯგუფის არსებობა რომლის უპირველეს მიზანსაც თავდასხმის განხორციელება წარმოადგენს საფრთხეს უქმნის საზოგადოებრივ უშიშროებას და სწორედ ამით არის განპირობებული ბანდიტიზმის „შეკვეცილი“ შემადგენლობა.

თუ ბანდის შემქმნელი შემდგომში მისი ხელმძღვანელი გახდება და მიიღებს მონაწილეობას ბანდის მიერ განხორციელებულ თავდასხმებში მას ყველა ეს ქმედება ბრალად შეერაცხება. რაც ზეგავლენას მოახდენს სასჯელის დანიშვნაზე, თუმცა მის მირ ჩადენილი ქმედების კვალიფიკაცია უნდა მოხდეს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის პირველი ნაწილით ანუ მყარი შეიარაღებული ჯგუფის (ბანდის) შექმნა ან ხელმძღვანელობა პირზე ან ორგანიზაციაზე თავდასხმის მიზნით, რომელიც ისჯება თორმეტიდან ოც წლამდე.

ბანდა აუცილებლად უნდა იყოს შეიარაღებული და იარაღად უნდა გვევლინებოდეს ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღი. ამასთანავე აღვნიშნავ, რომ არ არის სავალდებულოდ აუცილებელი პირობა, რომ ბანდის ყველა წევრს ჰქონდეს იარაღი და თავდასხმის დროს ყველა წევრი იყენებდეს იარაღს, მთავარია ბანდაში და თავდასხმაში მონაწილე პირებმა იცოდნენ, რომ ჯგუფის/ ბანდის სხვა წევრები არიან შეიარაღებულნი.

აქვე დავამატებ, რომ იარაღის უკანონო შეძენა და ტარება ბანდიტიზმისათვის დამახასიათებელია, შესაბამისად დამატებით კვალიფიკაციას არ საჭიროებს. იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე გვაქვს იარაღის უკანონო დაუფლებასთან, მოითხოვს ქმედების ერთობლიობით კვალიფიკაციას.

გამოყენებული ლიტერატურა

მონოგრაფიები

1. გამყრელიძე ო., ტყემელიაძე გ. სურგულაძე ლ., ებრალიძე თ., სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი, თბ., 2002;
2. გამყრელიძე ო., სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი, დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, თინათინ წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი, თბ., 2008;
3. გამყრელიძე ო., საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. სისხლის სამართლის პრობლემები. III ტომი. თბ., 2013;
4. დაუთაშვილი პ., საქართველოს სისხლის სამართალი. კერძო ნაწილი. თბ., 2008;
5. დვალიძე ი., სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, რედ.: ნაჭყებია. თბ., 2007;
6. დვალიძე ი., მოტივი და მიზანი საქართველოს სისხლისსამართლებრივ დოქტრინაში, /ჟურ. „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, N2-3, 2007;
7. ებრალიძე თ., ყაჩაღობა - სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი. თბ., 2004;
8. ელიზბარაშვილი ზ., სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ბანდიტიზმისაგვის, დისერტაცია დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად, თბ., 2014;
9. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), თბ. მერიდიანი, 2016;
10. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), „მერიდიანი“, თბ. 2014;
11. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, (წიგნი I), „მერიდიანი“, თბ. 2011;
12. ლობჯანიძე გ., ორგანიზებული დანაშაულობა და ხელისუფლება, თბ., 2010;
13. მჟავანაძე ზ., სისხლის სამართალი (კერძო ნაწილი). ქუთ. 2000;
14. ნაჭყებია გ., სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობა და დანაშაულის ცნება, თბ., 2002.
15. ტურავა მ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, თბ., 2013
16. ტურავა მ., სისხლის სამართალი, (ზოგადი ნაწილი). დანაშაულის მოძღვრება, „მერიდიანი“, თბ., 2011;
17. ტურავა მ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა თბ, 2013.
18. უზენაესი სასამართლო სახელმძღვანელო წინადადებები და რეკომენდაციები თბ., 2007;
19. წერეთელი თ., დანაშაულის მომზადება და მცდელობა, თბ., 1961;

20. წერეთელი თ., ტყეშელიაძე გ., მოძღვრება დანაშაულზე. თბ., 1969;
21. წერეთელი თ., საზოგადოებრივი საშიშროება და მართლწინააღმდეგობა სისხლის სამართალში, „კავკასიური სახლი“, თბ., 2006;
22. ხარანაული ლ., დაუმთავრებელი დანაშაულის დასჯადობა ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით (შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი) სადისერტაციო ნაშრომი. თბ., 2013;
23. ორგანიზებული დანაშაულის თანამედროვე გამოვლინებების კრიმინალიზაციისა და სამართალშეფარდების პრობლემები ქართულ სისხლის სამართალში, თბ., 2012
https://www.tsu.ge/data/file_db/library/organizebuli%20danashauli.pdf

უცხოურენოვანი ლიტერატურა

24. Бирюков Ю.С., Особенности расследования преступлений об организации незаконного вооруженного формирования или участия в нем: по материалам республик Северного Кавказа: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2002.
25. Быков В., Как разграничить бандитизм и разбой //Российская юстиция. 2001. №3.
26. Качалов В.В. Особенности квалификации действий организатора или руководителя организованной группы или преступного сообщества (преступной организации) // Правовые и социальные исследования: Сборник научных трудов. Выпуск 4. Тула, 2010.
27. Пособина Т.А., Криминологическая характеристика современного бандитизма и эры борьбы с ним: дисс.кан. юрид.наук.Ростов-на-Дону.2002.;
28. Сальникова Н.И., Незаконное вооруженное формирование не является разновидностью преступного сообщества // Российский следователь. 2005. N 3
29. Харзинова В. М., Уголовно-правовое регулирование бандитизма: история и современность //Пробелы в российском законодательстве 2018,

ნორმატიული აქტები:

30. საქართველოს კონსტიტუცია , თბ., 1995;
31. სისხლის სამართლის კოდექსი, 1999;

ვებ გვერდები

32. <https://matsne.gov.ge>;
33. www.mfa.gov.ge
34. <https://www.dissercat.com>

35. <https://www.tsu.ge>
36. <https://cyberleninka.ru/>